

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

SZAKDOLGOZAT

Fabiné Borbás Anikó
távoktatás
gazdálkodás és
management
vállalkozásszervező

2020

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

**A társadalmi felelősségvállalás környezeti dimenziója -
fenntarthatóság elérésének lehetőségei**

Belső konzulens: Dr. Győri Zsuzsanna

Külső konzulens: Stockbauer Éva

Fabiné Borbás Anikó

távoktatás

gazdálkodás és
management

vállalkozásszervező

2020

NYILATKOZAT

Alulírott Fabiné Borbás Anikó büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2020 év május hónap 14. nap

Fabiné Borbás Anikó s.k.

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	3
2	A fenntartható fejlődés	7
2.1	A fenntartható fejlődés meghatározása	7
2.2	Meghatározás egy közösség szempontjából.....	9
2.3	Meghatározás az egyén szempontjából	10
3	Az oktatási, nevelési intézmények lehetőségei, felelőssége, illetve szerepe a fenntarthatóságban és a fenntarthatóságra nevelésben	11
4	A háztartások felelőssége és szerepe a fenntarthatóságban.....	14
4.1	Tudatos vásárlás a háztartásoknál	14
4.1.1	Vászonváska, textilzacskó, újrászalvéta / újratasak stb.....	14
4.2	Étkezés és főzés egyebek a fenntarthatóság tükrében	15
4.2.1	Étkezés és főzés	15
4.2.2	Kulacs, ételtartó doboz, evőeszközkészlet.....	16
4.3	Ruházkodás, és a kapszulagardrób mozgalom	17
4.4	Energiatakarékosság a háztartásban	18
4.5	Víztaakarékosság a háztartásban.....	18
4.6	Haszonkert.....	19
4.7	Környezetkímélő takarítás, tisztálkodás.....	21
4.7.1	Környezetkímélő takarítás	21
4.7.2	Környezetkímélő tisztálkodás.....	21
4.8	Hulladék a háztartásoknál.....	22
4.8.1	Zero-waste mozgalom, nullahulladék (közeli) életmód	23
4.8.2	Csomagolásmentes üzletek, csomagolásmentes vásárlás	24
4.8.3	Szelektív hulladékgyűjtés	24

4.8.4	Biodegradálható hulladékok, komposztálás	25
4.8.5	Higiéniai termékek a hulladékmentesség jegyében	25
4.9	Szemléletformáló kampányok, mozgalmak a fenntarthatóság jegyében.....	26
5	Kérdőív alapján kapott válaszok összesítése, áttekintése.....	28
6	Összefoglalás	36
7	Forrásjegyzék	41
8	Internetes forrásjegyzék:	42
9	Felhasznált jogszabályok jegyzéke:	45
10	Ábrák jegyzéke:.....	45
11	Melléklet:.....	46
11.1	Felhasznált kérdőív.....	46

1 Bevezetés

A témaválasztásom aktualitását a mindennapjainkban jelen lévő klímavészhelyzet, klímaváltozás adta.

Ennek oka, hogy Földünk népessége rohamosan növekszik. A növekedés a Földön nem egyenletes, jelentős része a fejlődő országokra esik. Erősödik az urbanizáció, növekszik az ipari termelés, fogynak a nyersanyagok.

Az óriási mértékű fejlődés nem csak a gazdaság és az életszínvonal növekedését eredményezte, de mintegy annak mellékhatásaként Földünket is rombolja.

A klímaváltozás oka az emberi tevékenység, az üvegházhatású gázok kibocsátása. A növekvő hőmérséklet kedvezőtlen hatása, hogy Földünk melegsik ezáltal pedig a biodiverzitás csökken. A kialakuló időjárási változások miatt romlik a talajminőség, fogynak a vízkészletek és a természeti erőforrások kimerülése érzékelhető. (MEDVÉNÉ DR. SZ K. 2013)

Magyarországot mikroklímája miatt jobban érinti az éghajlatváltozás, hőmérséklete világátlag felett emelkedik, gyakoribb az aszályos időszak, és az azt követő rövid idő alatt hirtelen lehulló csapadék. Az időjárás kiszámíthatatlanabbá vált, az élelmiszertermelés nehezebb. „Meg kell védenünk a még megmaradt élővilágot, biztosítani kell az ökoszisztéma fennmaradását, hiszen az garantálja számunkra is az életfeltételeket.” (Forrás: Greenpeace Magyarország, 2019, <https://www.greenpeace.org/hungary/blog/4580/klimavalsag-vagy-klimakatasztrofa/>; Hozzáférés: 2020.05.10)

Az ENSZ első környezetvédelmi világértekezletét 1972-ben, Stockholmban tartották. 1984-ben megalakult az ENSZ Közgyűlés Környezet és Fejlődés Világbizottsága, mely 1987-re elkészítette "Közös Jövönk" című jelentését. A Közös Jövönk jelentésben szerepel először a fenntartható fejlődés fogalma. Az ENSZ közgyűlése ezt követően hívta össze 1992-ben, Rio de Janeiróban a Környezet és Fejlődés Világkonferenciát. A nemzetközi közösség ekkor átfogó cselekvési tervet fogadott el. 2002-ben Johannesburgban gyűltek össze a világ vezetői a Fenntartható Fejlődés Világ

csúcsertekezletre, hogy értékeljék az elmúlt tíz év eredményeit és meghatározzák a további teendőket.

(Források: <http://www.unesco.hu/termesztudomany/fenntarthato-fejlodesre/fenntarthato-fejlodes>, <https://www.vg.hu/vilaggazdasag/vilaggazdasag-velemen/2020-a-fenntarthatosag-eve-2-2059812/> Hozzáférés: 2020.05.10)

2015-re elkészült és New Yorkban elfogadásra került egy új fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer, az Agenda 2030. Az agenda középpontjában a fenntartható fejlődési célok (Sustainable Development Goals, SDG, 17db) állnak.

1. ábra A fenntartható fejlődési célok és az Agenda 2030 keretrendszer,

Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg>, hozzáférés: 2020.05.10

Dolgozatomban a háztartások szemszögéből vizsgálom a fenntartható fejlődést, 3 kiválasztott fenntartható fejlesztési cél kérdéskörére fókuszálva. Ezek az alábbiak:

„2. cél: Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, valamint a fenntartható mezőgazdaság támogatása

12. cél: Fenntartható fogyasztási és termelési minták kialakítása

15. cél: A szárazföldi ökoszisztémák fenntartható használatának védelme, visszaállítása és támogatása, az erdők fenntartható használata, az elsivatagosodás leküzdése, a talajromlás megállítása és a pusztulás visszafordítása, és a biológiai sokféleség további csökkenésének megállítása” (Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg>, hozzáférés: 2020.05.10)

Dolgozatomban áttekintettem azokat a lehetséges megoldásokat, amelyek megítélésem szerint a megoldást adhatják egy-egy fenntartható fejlődési cél elérése érdekében.

Kutatásomhoz először a tudatos vásárló, fogyasztó ismerveit gyűjtöttem össze, hogy annak ismeretében végezhessem az adatgyűjtést.

Primer kutatásomat kérdőív segítségével végeztem 148 fő kitöltésével. A kérdőív segítségével azt vizsgáltam, hogy a kitöltők mennyire elhivatottak a megadott fenntartható fejlődési célok elérésében, illetve a kapott válaszok mennyiben egyeznek az általam feltételezett válaszokkal, válaszok arányával.

A kérdőívekre kapott válaszokat különböző relációkban, és különböző preferenciák alapján diagrammok, ábrák segítségével, illetve szövegesen elemeztem, hogy megfeleltek-e az alább megadott feltételezéseimnek.

Kutatásomnál abból indultam ki, hogy a fentebb kijelölt három fenntartható fejlődést szolgáló cél megvalósulása érdekében, ismerve a jelenlegi globális problémákat, érezve és megtapasztalva a nehézségeket az emberek nagy része elkezdett cselekedni, és lépéseket tenni annak érdekében, hogy a Föld és ezáltal az emberiség pusztulását elkerülhessük.

Úgy gondoltam, hogy a cselekvéshez szükséges, hogy az emberek tudatosan gondolkozzanak, vásároljanak, fogyasszanak, tudatosan éljék a mindennapjaikat.

A tudatos életvitelhez szükséges, hogy széleskörű ismeretekkel rendelkezzenek, különösen a globális problémákkal, a fenntarthatósággal, a fenntartható életmóddal kapcsolatosan. Tudatos döntést, csak megfelelő információk birtokában hozhatunk.

A tudatos vásárlók, fogyasztók megítélésem szerint törekednek arra, hogy életvitelükkel a Földet ne rombolják, így energiát, erőforrásokat nem pazarolnak. A Földet a környezetszennyezéstől védik, a hulladékokat egyrészt minimalizálják, másrészt szelektíven gyűjtik. Nyitottak az új információkra, és végül, de nem utolsó sorban a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” elvet követik.

A következő kérdésekre szeretnék a kutatásaim segítségével válaszokat kapni:

- **A válaszadók milyen arányban írnak bevásárlásukhoz listát?**
- **A kerttel, udvarral rendelkezők hány százaléka termel magának zöldséget, gyümölcsöt?**
- **Az emberek hány százaléka ismerte fel azt, hogy a növényi hulladékok nem a vegyes hulladékba valók, hanem azokat komposztálni és a talajba visszaforgatni szükséges?**
- **Az élelmiszert maguknak termelők között milyen arányban vannak azok, akik nem ássák fel a kertjüket?**
- **A növénytermesztéssel foglalkozók milyen arányban használnak mulcsot a kertjükben?**
- **Az emberek hány százaléka főz rendszeresen (naponta/kétnaponta) saját magának/családjának?**
- **Milyen arányban tartják a válaszolók fontosnak, hogy csomagolásmentesen vásároljanak?**
- **A vásárlók milyen megoszlásban visznek magukkal bevásárlásaik alkalmával bevásárló táskát/hátizsákot vagy műanyag zacskó kiváltására is alkalmas többször használatos textil zsákot, egyéb tároló edényt?**
- **A kitöltők hány százaléka gyűjti szelektíven a hulladékot?**
- **A válaszadók hány százaléka használ nagyrészt környezetkímélő tisztítószeret?**

2 A fenntartható fejlődés

2.1 A fenntartható fejlődés meghatározása

„A Földet veszélyeztető környezeti válság hatására az ENSZ Közgyűlése 1983-ban Gro Harlem Brundtland asszonyt, a szükséges változás irányait kijelölő, átfogó program kidolgozására kérte fel. A Brundtland vezette bizottság (World Commission on Environment and Development) 1987-ben Közös Jövők címmel készítette el jelentését, rögzítve azokat az elveket és követelményeket, amelyek betartása esetén a Föld megmenthető volna a jövő generációk számára. Ezek az elvek azóta a fenntartható fejlődés (Sustainable Development) elveiként váltak ismertté a világon.” (KEREKES, S – SZLÁVIK J, 2003, p.47-48).

A Brundtland Bizottság megfogalmazása szerint: a fenntartható fejlődés röviden olyan fejlődés, amely biztosítja a jelen szükségleteinek a kielégítését anélkül, hogy lehetetlenné tenné a jövő nemzedék szükségleteinek a kielégítését.

Kerekes, S – Szlávik J (2003) megfogalmazása kiegészül az ökológiai és társadalmi fejlődés aspektusaival is.

KERÉKES, S – SZLÁVIK J megfogalmazása szerint a fenntartható fejlődésnek 3 általános követelménye van:

- megújuló természeti erőforrások felhasználásának mértéke kisebb, vagy egyező azok regeneráló képességével,
- a hulladékok keletkezésének mértéke kisebb, vagy egyező a környezet befogadó képességével,
- a kimerülő erőforrások felhasználási üteme ésszerű, és ezt a megújulókkal való helyettesíthetősége, illetve a technikai haladás határozza meg.

A fenntartható fejlődés nem értelmezhető növekedésként, hiszen az túlfogyasztáshoz vezetne. A fenntartható fejlődés egyszerre veszi figyelembe mind a környezeti ügyek követelményeit, mint pedig a gazdasági fejlődési igényeket. (Forrás: <https://eionet.kormany.hu/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma>, Hozzáférés: 2020.05.10).

A fentiek alapján a fenntartható fejlődés akkor valósul meg, ha szükségleteink kielégítésekor figyelembe vesszük az erőforrás-szűkösséget, és fogyasztásunkat úgy optimalizáljuk, hogy kerüljük a Föld kizsákmányolását.

Számos ismerettel rendelkezünk ugyan az emberi cselekedetek és a környezetre gyakorolt hatásaik összefüggéseiről, lehetnek azonban olyan összefüggések és hatások is, amelyeket jelenleg még nem ismerünk.

A fenntarthatósági célok megvalósítását célzó azon cselekvéseket, amelyek a rendelkezésre álló adatok szerint a Földet közvetve vagy közvetlen építik, táplálják, erőforrásainkat védik, folytatnunk kell. Ugyanezen elven, azokat a cselekvéseinket, amelyek a fenntarthatósági célok elérését negatívan befolyásolják és erről ismeretekkel rendelkezünk, be kell fejeznünk.

Példának okáért a globális felmelegedés problémáját mindenki ismeri. Ennek értelmében azokat a cselekvéseinket, amelyek a globális felmelegedést igazoltan okozzák, mint például a káros anyag kibocsátásunk, minden általunk rendelkezésre álló eszközzel és cselekvéssel csökkentenünk kell. A felmelegedés, az időjárás, az éghajlati viszonyok változását eredményezi, amely vizeinkre, talajunkra és az egész emberiségre negatívan hat vissza.

A káros anyag kibocsátásunkat ezért drasztikusan csökkenteni kell. Az egyéni üzleti, gazdasági célokat felül kell írja Földünk és az emberiség túlélésének kérdése.

A globális hulladék és szemét probléma is ismert mindenki számára. Ez a probléma is olyan mértékben van jelen, amely megoldása így, nem tűr halasztást. Minden erőnkkel azon kell, hogy legyünk, hogy a környezetszennyezést minél inkább visszaszorítsuk. Az óceánokat, vizeket, erdőket, mezőket, élőhelyünket elborító műanyag hulladék kérdését minél előbb meg kell oldanunk. Ennek érdekében az egyszer használatos műanyag termékek gyártását, forgalmazását, és használatát is mielőbb be kell tiltanunk.

A létezésünkhöz szükséges megfelelő minőségű, és elégséges mennyiségű ivóvízre, és megfelelő minőségű és elégséges mennyiségű táplálékra van szükségünk. Ezek megfelelő minőségben történő rendelkezésre állása (és egészségünk védelme érdekében is) mellőznünk kell a különböző vegyszerek és kemikáliák használatát, és helyette a biodiverzitást kell fenntartanunk és növelnünk.

Az Agenda 2030-at amely egy új integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer 2015-ben elfogadta az Egyesült Nemzetek Szövetsége.

A keretrendszer 17 célt dokumentál, melyeknek segítségével több szempontból kívánják felmérni a fenntartható fejlődést. A folyamat időtartamát 2030-ig határozták meg. Ebben az időszakban vizsgálják a különböző indikátorok alapján a kitűzött célok megvalósulását. (Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg>, Megtekintés: 2020.05.10)

2.2 Meghatározás egy közösség szempontjából

Ha a fenntartható fejlődés fogalmát egy közösség szempontjából szeretnénk megfogalmazni, akkor hamar eljutunk az önállató közösség, önellátó falu, illetve élőfalu kifejezésekre.

Az egyik legismertebb, önellátó falu Magyarországon a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei nagyjából 800 fős Rozsály. Rozsály sikere abban rejlik, hogy az Önkormányzat rendelkezésére áll az élelmiszer önellátáshoz szükséges termőföld, és a munkaerő is. (Forrás: A fenntarthatóság felé való átmenet jó példái Magyarországon című tanulmány, http://humanokologia.tatk.elte.hu/wp-content/uploads/a_fenntarthatosag_fele.pdf, Hozzáférés: 2020.05.12).

Rozsály az alapvető élelmiszereit (a gyümölcsökön, zöldségeken felül a húst is beleértve) magának termeli, a fűtéshez szükséges hőt is maga állítja elő, és csak helyi vállalkozókat foglalkoztat. Szolyka Zoltán polgármester álláspontja szerint, nem szabad külsősökre bízni a feladatokat, mert azáltal kiszolgáltatottá válnak, így amit lehet, azt magunknak teremtenek elő. (Forrás: <https://utajovobe.eu/hirek/elelmezes/234-rozsaly>, 2012, Hozzáférés: 2020.05.12)

Számos élőfalu és ökofalu is van Magyarországon. Néhány ezek közül: Gyűrűfű; Visnyeszéplak; Gömörszőlős; Krisna-völgy, Somogyvámos; Biofalu, Máriahalom. Az élőfalvak legfőbb célja, hogy teljesen harmóniában álljanak a természettel, míg az ökofalvak ezen túlmenően a teljes önellátást is célul tűzték ki. (Magyar Élőfalu Hálózat, <http://elofaluhalozat.hu/bemutakozas.php>; Megtekintés: 2020.05.15)

Az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány oktató központot, illetve mintagazdaságot tart fenn Gömörszőlősön. Az intézet számos fenntarthatósággal kapcsolatos oktató videót jelentet meg youtube csatornáján is (<https://www.youtube.com/user/okologiaiintezet/videos>).

2.3 Meghatározás az egyén szempontjából

Az egyén szempontjából Herman Daly közgazdász megfogalmazása a megfelelőbb, amely szerint „a fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése anélkül, hogy az ökológiai eltartóképességet meghaladó módon növekednénk”.

A fenti meghatározás alapján a fenntartható fejlődés akkor valósul meg, ha saját szociális jólétünk elérése érdekében szükségleteinket úgy elégítjük ki, hogy figyelembe vesszük Földünk, környezetünk ökológiai eltartóképességét. Fogyasztásunkat kielégítjük, de szem előtt tartjuk, hogy a környezetünket, Földünket óvni kell. A legegyszerűbb megfogalmazás szerint, amit elveszünk a földtől, azt vissza is kell adnunk neki.

Ennek értelmében tehát a fenntarthatóságot az egyén szempontjából elsősorban az önellátásra törekvéssel és a környezetvédelemmel azonosítom. Az önellátásnál olyan módszert használva az élelmiszerek (zöldségek, gyümölcsök, hús) megtermeléséhez, amely nem zsákmányolja ki a földet. Ilyen lehetőség például az, ha komposztálunk, a komposztal gazdagítjuk a talajunkat, az ágyásainkat mulcsozzuk, vegyszerek helyett növénytársításokat alkalmazunk. A mulcsozás által kevesebbet, vagy egyáltalán nem locsolunk.

Az egyén szempontjából a környezetvédelem tekintetében az energiaforrásokkal, az erőforrásokkal való takarékos bánásmódot, és a megfelelő hulladékkezelést (szelektív, komposzt), illetve a tudatos fogyasztói létet értem.

3 Az oktatási, nevelési intézmények lehetőségei, felelőssége, illetve szerepe a fenntarthatóságban és a fenntarthatóságra nevelésben

Az oktatási intézményeknek különösen nagy szerepe van véleményem szerint a fenntarthatóságra nevelésben. A gyermekek kis korban sokkal elfogadóbbak és befogadóbbak az új információkra, mint nagyobb korban, ezáltal pedig ami kis korban megszokássá válik az nagyobb korban természetes lesz. Ennek megfelelően az óvodáskorú gyermekek már képesek megérteni, meg tanulni és alkalmazni a szelektív hulladékgyűjtést. Az iskoláskorú gyermekek ezen túlmenően bevonhatók már a vásárlásba, a főzésbe és például a tízórai / uzsonna elkészítésébe is, amelynek fenntarthatósági nézőpontjait már képesek megérteni és tudják alkalmazni is. Idővel természetessé válik számukra, hogy a boltban nem műanyag zacskóba pakoljuk a zöldségeket vagy a zsemlet, hanem többször használatos textil zacskóba. Megértik és tudják, hogy a tízórai nem alufóliába, vagy folpackba kerül, hanem esetleg papírszalvétába, és úgy az uzsonnás dobozba, vagy papírszalvéta nélkül az újraszalvétába. (Azt is tudják, hogy a papírszalvéta komposztálható, vagy begyűjtáshoz használható). Azt is tudják, hogy palackos víz és üdítő helyett pedig a saját kulacsunkat töltjük meg, és visszük magunkkal.

Az ENSZ a Fenntarthatóságra Nevelés Évtizedének nyilvánította a 2005-2014 közötti időszakot. Ennek célja, hogy a fenntarthatóság alapvető értékei a tanulás minden területén jelenjenek meg, ezzel szeretnék elérni egy magatartás változást, amely a későbbiekben a feltételezések szerint előidéz egy mindenki számára fenntarthatóbb társadalmat. A fenntarthatóságra nevelés (közismert rövidítése: FN) szerepe abban mutatkozik meg, hogy megfelelő információval és a választható lehetőségek ismeretével támogatja mind az egyéneket mind a csoportokat. Megfelelő készségek birtokában, pozitív hozzá állással az emberek a világot élhetővé tudják változtatni a jövő nemzedékének. Ennek elérésében kiváltképp nagy szerepe van a nevelési-oktatási intézményeknek, hiszen fejleszthetik a szükséges kompetenciákat. (Forrás: Pedagógiai Folyóiratok, 2014/10. szám)

A nevelés és a tanulás akkor számít fenntarthatónak, ha a fenntarthatóság minden szegmensét magába foglalja. A fenntartható fejlődéshez szükséges az élethosszig tartó tanulás. Fontos szempont még hogy a fenntarthatósági alapelveket és értékeket kövesse. Ösztönző, változatos módszerekkel fejlessze a gondolkodást és az életminőség javításához szükséges kompetenciákat. Rugalmasan kezeli a fenntarthatóság fogalmát, hiszen az időszakosan változik. Egyaránt fontosnak tarja a helyi és a globális fenntarthatósági ügyeket. (Forrás: Pedagógiai Folyóiratok, 2014/10. szám)

„A köznevelés normatív feltételei: az Alaptörvény, a köznevelésről szóló törvény, a NAT-ról szóló kormányrendelet, illetve a pedagógusképzést szabályozó felsőoktatási törvény, annak végrehajtási rendelete és a tanári felkészítésről szóló EMMI-rendelet mind lehetővé teszik a magas színvonalú FN-t az óvodákban és iskolákban, minden évfolyamon.” (Forrás: Pedagógiai Folyóiratok, 2014/10)

Számos segédanyag és kerettanterv létezik, melyek megfelelnek a fentebb leírt elvárásoknak. A legismertebb „egész intézményes” választható programok között az Ökoiskola Program és a Zöld Óvoda Program említhető. A köznevelési intézmények rendelkezésére állnak a megújuló pedagógiai gyakorlatok, illetve egyre több intézmény épülete és is igazodik a környezeti elvárásokhoz.

A törvényi szabályzók (Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet; A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet) meghatározzák, hogy az óvodákban és az iskolákban milyen mértékben kell foglalkozni a fenntarthatóságra neveléssel.

Az óvodapedagógus kötelessége, hogy biztosítsa a gyermekek számára a lehetőséget, hogy megismerjék saját környezetüket. Ehhez a kisgyermeknek szüksége van elegendő időre, megfelelő helyre és eszközökre. Támogatást kell nyújtani ahhoz, hogy a környezet alakításához szükséges képességeik fejlődhessenek. Az óvodai nevelés során nagy hangsúlyt kell fektetni a fenntarthatóságra nevelésre.

A nevelés során betartandó, a fenntarthatóság jegyében elvégzendő nevelési feladatok nincsenek ténylegesen rögzítve, de ez lehetőséget ad az óvodák számára, hogy saját Helyi Óvodai Programjukban meghatározzák ezeket, illetve beépítsék abba. Lehetőségük van az úgynevezett „Zöld Napok” megünneplésére, arra, hogy

csatlakozzanak a fenntartható fejlődésre nevelés fejlesztése érdekében különböző programokhoz.

A Nemzeti Alap Tanterv (a továbbiakban NAT) ezzel szemben tényleges elvárásokat jelenít meg a fenntarthatóságra nevelés szempontjából, mint az óvodai nevelést szabályozó Óvodai Nevelés Alapprogramja.

A NAT szerint az iskolai korcsoportnak meg kell tanulnia az erőforrásokat becsülni, takarékosan, és felelősen használni. Fontos továbbá, hogy a környezetüket megismerése során szerető, védő magatartást tanúsítsanak, elköteleződjenek a fenntarthatóság mellett. Az intézmények kötelezettsége, hogy ismereteket adjanak át kötelességeik és jogaik tekintetében, vagyis megismerjenek olyan lehetőségeket, amelyekkel változásokat lehet elérni a fenntarthatóság jegyében.

Az iskolákban meg tudnak valósítani szelektív hulladékgyűjtést, szemétszedéseket, projekte munkákat. Ezen kívül együtt tudnak működni helyi közösségekkel a fenntarthatóság jegyében. Nyilván korszerű iskolaépületek, fejlesztések vagy újonnan épített épületekben ennél jóval sokrétűbb lehetőségek adóttak.

4 A háztartások felelőssége és szerepe a fenntarthatóságban

4.1 Tudatos vásárlás a háztartásoknál

A háztartások legnagyobb felelőssége kétségkívül a tudatosság meglétében, a tudatos fogyasztásban rejlik. A tudatos fogyasztás a fogyasztók eltervezett, és átgondolt vásárlói döntéseit jelenti, amelyben a fogyasztó tisztában van a jogaival, és érvényesíti is azokat (DUDÁS, K. 2011, p. 47).

A Tudatos Vásárlók Egyesülete (továbbiakban TVE) ezen túlmenően tevékenységével támogatja a tudatos vásárlót az egészségesebb, etikusabb és környezetbarátabb termékek megtalálásában, és megismerteti a fogyasztókat a fenntartható, felelős és etikus alternatívákkal és megoldásokkal. (www.tudatosvasarlo.hu; Megtekintés: 2020.05.09)

A TVE oldalán szerepelő „A tudatos vásárló 12 pontja” és a „A tudatos vásárló (új) 12 pontja” összeállítások) jól összefoglalják, hogy mit tehetnek a háztartások a fenntarthatóság érdekében.

A háztartások a tudatos fogyasztási döntéseikkel tehetnek leginkább a fenntarthatóságért. Vásárlásukkal, pénzüikkel szavaznak adott termékre, adott gyártóra. Az átgondolt és tervezett vásárlás mellett szükséges, hogy az energiával és a természeti erőforrásokkal takarékosan bánjanak, a természetet óvják a káros hatásoktól. Ennek megfelelően a hulladék mennyiségét csökkentsék, a keletkező hulladékot pedig felelősen kezeljék (különösen: veszélyes-hulladék, szelektív hulladék, komposzt)

4.1.1 Vászontáska, textilzacskó, újrászalvéta / újratasak stb.

„Az eldobható műanyag szatyrokat és zacskókat ... átlagosan mindössze 20 percig használjuk, de közel 400 évig nem bomlanak le. Az esetek 90%-ában ráadásul csak egyszer használjuk őket, aztán megválnak tőlük, és igen kis hányadukat hasznosítják újra”. (Forrás: Greenpeace Magyarország, 2019, <https://www.greenpeace.org/hungary/blog/4114/miert-valaszd-a-vaszontaskat-az-eldobhato-muanyag-szatyor-helyett/>, Letöltés: 2020.05.12)

Az egyszerhasználatos műanyag zacskók helyett környezetünk védelme érdekében mindenképpen szükséges mást alkalmaznunk, ami biztosítja számunkra a tartós

használatot is, és azt is, hogy ne keletkezzen belőle néhány használat után hulladék. A műanyag táska és zacskó helyett használhatunk vesszőkosarat, vászontáskát, illetve textilzacskókat is. Utóbbi kettőt minimális varrástudással, akár használt textilekből is elkészíthetjük magunknak. Varrástudás hiányában pedig akár csatlakozhatunk a „Szütyő Challenge” -hez is. (Forrás: Szütyő Challenge, <https://sokszinuvidek.24.hu/eletmod/2020/02/19/szutyochallenge-kihivas-szutyopont-kornyeztudatosag-oko/>, Megtekintés: 2020.05.10

Vannak olyan üzletek, ahol vásárlásunk alkalmával szatyrot is tudunk kölcsönözni, a kölcsönzött szatyrot következő alkalommal visszavisszük. Ezen felül a magunk által készített, vagy nélkülözhető tartós anyagú bevásárló táskáinkat is tovább adhatjuk egy ilyen helyen. (Forrás: Szatyorkölcsönzők a környezettudatoság új hírnökei Telkiben, <https://sokszinuvidek.24.hu/eletmod/2019/10/16/szatyorkolcsonzo-szatyorpont-kornyeztudatos-kezdemenyezes-telki/>; Megtekintés: 2020.05.12.)

A műanyag zacskókat néhány esetben pedig lecserélhetjük újraszalvétára, vagy újra zacskóra, esetleg méhviaszos kendőre, illetve textil szalvétára is, melyek többször használható alternatívái a papírszalvétáknak, folpackoknak, alufóliáknak és egyéb uzsonnás tasakoknak

A fenti termékek használatával teljes mértékben elkerülhető az egyszer használatos műanyag zacskó, mind a vásárlás, mint pedig az étel szállítása (iskolába, munkahelyre) közben, ami mindenképpen jelentős környezeti károktól kímél meg bennünket.

4.2 Étkezés és főzés egyebek a fenntarthatóság tükrében

4.2.1 Étkezés és főzés

Az étkezés, illetve főzés tekintetében az a legfontosabb, hogy csak annyi ételt készítsünk, amennyi el is fogy. A megfelelő mennyiség meghatározásához tervezzük meg a heti menüt, illetve készítsünk a vásárláshoz listát. A maradékokat vagy használjuk fel másik ételhez, vagy fagyasszuk le későbbre. Kisebb ökológiai lábnyommal jár, ha az alapanyagok egy részét mi magunk állítjuk elő. A kidobott fel nem használt alapanyag vagy készétel egyrészt pazarlás másrészt az előállítás felelősen terhelte a Földet.

Fontos továbbá, hogy szezonális élelmiszert használjunk, mert ami szezonálisan rendelkezésre áll, az nagyobb eséllyel származik helyből (Magyarországról), mint

egzotikus társai. A helyi vásárolt élelmiszer egyrészt keveset, illetve kevesebbet utazik, másrészt nincs úgy túlcsomagolva, így ökológiai lábnyoma is kisebb, ezáltal fenntarthatóbb. Ezen túlmenően a helyi termékek vásárlásával a helyi termelőket támogatjuk. A szezonon kívül rendelkezésre álló hazánkban megtermelhető zöldségek, gyümölcsök magas energia felhasználásuk által nagyobb ökológiai lábnyommal rendelkeznek, így nem olyan fenntarthatóak, mint szezonban fogyasztott társaik. A húsokat fenntarthatósági szempontból célszerű részben más fehérjékkel (borsó, bab, diófélék, egyebek) helyettesíteni, mert ezek előállítása kisebb ökológiai lábnyommal jár, mint a húsé. „1kg marhahús előállításához átlagosan 15500 liter vízre van szükség ... a baromfi hús esetében ez a szám 3900 liter.” (Élj környezettudatosan!, <https://wwf.hu/cselekedj/elj-kornyeztudatosan/>; Letöltés: 2020.05.13)

Az egészséges, fenntartható életmód elengedhetetlen feltétele a megfelelő mennyiségű folyadékbevitel, mely a Magyarországon rendelkezésre álló kiváló, illetve jó minőségű csapvízből is megvalósítható. A csapvíz fogyasztása fenntarthatóbb, mint a palackozott víz, és egyéb üdítők, mivel a csapvíz esetén (szelektálható) műanyag hulladék sem keletkezik, illetve nem tartalmaz felesleges ízesítőket, cukrokat. (Források: Miért fontos szezonálisan étkezni? <https://julka.hu/blog/miert-egyel-szezonalis-elelmiszert/>, illetve: 7 tipp a fenntarthat étkezéshez, <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/7-tipp-fenntarthato-etkezeshez>; Hozzáférés: 2020.05.13)

Az otthon főzött étel szemben a rendelt étellel környezettudatosabb, és ezáltal fenntarthatóbb, mivel egyrészt nem keletkezik a készletnél csomagolási hulladék, másrészt az otthon készült ételhez saját termelésű alapanyagokat is fel tudok használni, vagy az alapanyagok vásárlásánál törekedhetek a csomagolásmentességre, illetve a szezonális hazai alapanyagok használatára. Az éttermi fogyasztás hátrányai ugyanazok, amelyek a rendelt, vásárolt készleté. Az előállításnál nem feltétlenül a szezonális és hazai alapanyagok kerülnek felhasználásra, így nagyobb az ökológiai lábnyomuk.

4.2.2 Kulacs, ételtartó doboz, evőeszközkészlet

Jó, ha mindig van nálunk víz, folyadék napközben, amit tárolhatunk egy jó minőségű fém, vagy BPA-mentes újratölthető műanyag kulacsban. Ezekkel az egyszer használatos műanyag palackokat tudjuk mellőzni a mindennapokban.

Tízórai, vagy ebéd tárolására, szállítására használhatunk többször használatos tartós műanyag vagy akár hőálló üveg ételtartó dobozt, csatos üveget, esetleg termoszt, illetve vihetünk magunkkal saját evőeszköz készletet is, mellyel szintén az egyszer használatos műanyagokat válthatjuk ki. Fenntarthatósági nézőpontból a saját eszközök használatával a hulladékot csökkentjük.

4.3 Ruházkodás, és a kapszulagardrób mozgalom

„A Danish Fashion Institute kimutatása alapján a ruhaipar a második legkörnyezetszennyezőbb iparág a világon” (Forrás: A divat környezetszennyező árnyoldalai, 2015, <https://greenfo.hu/hir/a-divat-kornyezetszennyezo-arnyoldalai/>, Hozzáférés: 2020.05.13)

A ruhák már a gyártásuk során kedvezőtlen környezeti hatást nyújtanak. A ruhák használatot követően nagy részben nem kerülnek vissza a termelési körforgásba, hanem szemétként végzik életüket. A ruhaipari termékekre jellemző, hogy a gyártók kis profitot tudnak csak realizálni. A nyereségük növelés érdekében a termelési költségeket kell szükségszerűen alacsonyabbra szorítaniuk. Az alapanyagok viszonylag magas árfekvése miatt azonban ez csak a gyártási, és munkaerőköltségek lefaragásával érhető el. A ruhaiparról köztudott, hogy gyakran alkalmaznak gyerekmunkásokat, illetve az is, hogy a munkásaik nem megfelelő körülmények, és munkabiztonsági szabályok mellett dolgoznak. A fentiek összességéből következik, hogy a ruhaipar nem fókuszál a fenntarthatósági szempontokra.

Az elmúlt években egyre többet hallani a kapszulagardrób mozgalomról, életstílusról is, melynek minimalista jellege mellett a környezettudatos oldala is megfigyelhető, azáltal, hogy egyrészt a szükségtelen vásárlás visszaszorítására, másrészt jól kombinálható, alap ruhadarabok használatára ösztönöz.

„A kapszula gardrób elnevezés ... az 1970-es évek brit divatikonjától, Susie Faux-tól származik. Az ő elképzelése szerint bőven elég, ha a szezonális ruhakollekciónk mindössze 30-40, praktikus, egymással jól kombinálható darabból áll” (Forrás: <http://www.krisztakertesz.com/fenntarthato-divat/kapszula-gardrob-hogyan-valassz-evkeg-hordhato-ruhakat/>; Hozzáférés: 2020.05.13)

Megítélésem szerint a tudatos vásárlók lehetőleg kerülnek a fashion trend darabokat, ezek helyett inkább tartós alapidarabokat választanak. A tudatosság megnyilvánul továbbá abban is, hogy ruháik kisebb, vagy nagyobb részét másodkézből szerzik meg. A

másodkézből, használtan vásárolt ruha így többet tölt a körforgásban, mielőtt hulladék lenne belőle. A kiválasztott ruhadarabok alapanyagát, származási helyét, gyártóját figyelembe véve hozhatjuk meg legtudatosabb döntésünket.

4.4 Energiatakarékosság a háztartásban

Környezettudatos életünk hozzájárul ahhoz, hogy a természeti környezetünk élő és élvezhető maradjon. Az energiatakarékosság, illetve a fenntartható és korszerű energiafelhasználás jó módja a szén-dioxid kibocsátás csökkentésének.

A takarékosra több lehetőségünk van. Lehetőség szerint használjunk megújuló energiaforrásokat (szélturbina, napkollektor), melyek alkalmazásával kevésbé terheljük a környezetet. Lakásunkban használjunk jobb energia besorolású elektromos berendezéseket, és használaton kívül áramtalanítsuk azokat. A fűtésnél alkalmazzunk alacsonyabb hőfokot, és szigeteljük a ház falait, az ablakokat és az ajtókat, vagy cseréljük ezeket jobb energia besorolásúakra. Világításnál használjunk energiatakarékos villanykörtéket vagy LED égőket. (Forrás:

[https://kornyezetvedelem.weebly.com/blog/energiatakarekos-otletek-otthonra](https://kornyezetvedelem.weebly.com/blog/energiatakarekos-otletek-otthonra;);

Hozzáférés: 2020.05.13; Élj környezettudatosan! <https://wwf.hu/cselekedj/elj-kornyezettudatosan/>; Megtekintés: 2020.05.13)

4.5 Víztakarékosság a háztartásban

A fenntarthatóbb vízfogyasztásra a háztartásban számos lehetőség van, amellyel csökkenthetjük ökológia lábnyomunkat. Ilyenek a zuhanyzás alkalmazása a kádban fürdés helyett, vagy a folyóvíz elzárása a fogmosás közben, az állóvízben mosogatás a folyóvízes mosogatás helyett, WC-tartály hasznos víztérfogatának csökkentése stb.

A vízfogyasztás csökkentése mellett a vízminőséget is védhetjük azáltal, hogy minél kevesebbet vízlágyító-, öblítő-, mosó- és tisztítószert, szappant és egyéb kozmetikai terméket használunk. Vegyszereket, használt olajat, és egyéb szennyeződést a lefolyókba nem juttatunk. (Forrás: Élj környezettudatosan! <https://wwf.hu/cselekedj/elj-kornyezettudatosan/>; Megtekintés: 2020.05.13)

KÖLES (2011) álláspontja szerint úgy biztosíthatjuk a fenntarthatóságot vízfelhasználásunknál, ha víztakarékos csaptelepek és szerelvényeket beépítve csökkenthetjük a vízigényünket, illetve csökkentjük, helyettesítjük az ivóvíz minőségű

víz felhasználásunkat, (locsolásra, mosásra, WC öblítésre tetőfelületről összegyűjtött csapadékvizet, használunk, vagy ha WC öblítésre másodlagosan felhasználható szürke vizet használunk.) A vízfelhasználás csökkentésével a csatornahálózat terhelése is csökken, illetve vízlágyító anyagok használata sem szükséges, mivel az esővíz lágy víz. (Forrás: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_Telepulesi_csapadekviz_gazdakodas/ch07s02.html; Megtekintés: 2020.05.11)

„A csapadékvíz hasznosításával akár 50%-nyi ivóvizet is meg lehet takarítani ... a tető minden egyes négyzetméteréről évente 500-700 liter, igen jó minőségű víz gyűlik össze.” (Forrás: Köles, P (2011), Települési csapadékvíz gazdálkodás; https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_Telepulesi_csapadekviz_gazdakodas/ch07s02.html; Letöltés: 2020.05.11)

A víztakarékosságra a háztartásunkban rengeteg lehetőség kínálkozik tehát, a víztakarékos eszközök és berendezések használatától kezdve, az eső- és szürke víz felhasználáson keresztül, az átgondolt felesleges vásárlások mellőzéseig.

4.6 Haszonkert

A haszonkert kialakításával mindenképpen hozzájárulhatunk a fenntarthatóbb élet kialakításához. A kiskerti növénytermesztés régebben minden falusi háznál természetes volt. A családok igyekeztek minden zöldséget és gyümölcsöt maguknak előállítani. A szükségleteiket ahhoz igazították, hogy mit voltak képesek előállítani. A megtermelt zöldségeket és gyümölcsöket idény szerint fogyasztották, a felesleget feldolgozták, befőzték, eltárolták maguknak. A locsolást összegyűjtött esővízzel vagy kútvízzel oldották meg, mely fenntarthatóbb.

A termőtalaj pusztulását azzal kerülhetjük el, ha azt élővé tesszük. Nedves, laza szerkezetű, bő humusztartalmú földet, amelyben a mikro és a makro élőlények vannak, és jó a vízelvezető képessége úgy állíthatunk elő, ha a talajt óvjuk a túlzott napsütéstől, kiszáradástól. A növények sorközeit takarjuk (mulcsozzuk), ezzel a talajt az élőlények számára kedvezővé tesszük. A mulcs folyamatosan komposztálódik, a humusz képződése folyamatos. A föld minősége javul, a talaj nehezebben szárad ki, kevesebbet kell öntözni, kevesebb vízre van szükség. A talaj laza, nem kell ásni. A mulcsréteg visszafogja a gyomokat, nem kell kapálni sem. A növények ellenállóbbak, nem kell

vegyszerekkel permetezni. (Forrás: Konyhakerti talajművelés – másképp; <http://onellatas.hu/elelmsizeronellatas/talajmuveles/talajmuveles.html>; Megtekintés: 2020.05.08)

Az éghajlatváltozás következtében a környezeti hatások felerősödtek. A átlaghőmérséklet emelkedésével, a hirtelen lezúduló extrém mennyiségű esők, és tomboló szélviharok miatt talajunk folyamatosan pusztul. A talaj takarásával a fenti hatásokat csökkenthetjük, védhetjük talajunkat a víz, a szél, és az erős napsütés romboló hatásai ellen. Talajunk szerkezete és tápanyag tartalma a takarás által javulni fog. A termelés hozama növekszik. (Forrás: Talajtakarás előnyei, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/talajtakaras-mulcsozas>; Hozzáférés: 2020.05.08)

„A komposzt a ... termelés számára tökéletes tápanyagforrás, talajjavító anyag és egyben védi növényeinket az aszálytól és a betegségektől is. Elkészítése egyszerű, használata biztosan növeli a termés mennyiséget és ugyanakkor a minőséget is.” (Forrás: Komposztálás a kiskertben, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/komposztalas-kiskertben>; Hozzáférés: 2020.05.08).

A keletkezett növényi hulladékokból (zöldségek héja, felesleges részei, fűnyesedék, gyógynövények részei, levágott gallyak stb.) komposztot készíthetünk. A komposzt készítésével nem csak termőtalajunkat gazdagíthatjuk, de kommunális hulladékunkat is csökkentjük.

A megfelelően alkalmazott növénytársítások azon túl, hogy védik a másik növényt a kártevőktől, segítik is egymást a fejlődésben, növekedésben. A megfelelően kiválasztott társnövényt (pl. bársonyvirág, körömvirág), a hasznos, beporzó rovarokat is kertünkbe csalogathatjuk, ami szintén hozamnövekedést eredményez. Vannak olyan növények, amelyek a nitrogént gyűjtik össze és tárolják a talajban a másik növény számára. (Forrás: Növénytársítások, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/novenytarsitasok>; Hozzáférés: 2020.05.08)

4.7 Környezetkímélő takarítás, tisztálkodás

4.7.1 Környezetkímélő takarítás

A környezetbarát (fenntartható) takarításhoz néhány egyszerű kellékre van szükség a vegyszerek helyett. Ilyen egyszerű kellékek a mosogatórongy, a luffatők szivacs, a gyökérkefe, a szappan, a folttisztító szappan, az ecet, a citromsav, a szódobikarbóna, folttisztító só és mosószóda.

A műanyagszivacs és dörzsi helyett használhatunk régi (műszálat nem tartalmazó) ruhaanyagból készült mosogatórongyot vagy luffatökből készült szivacsot, ami nem csak takarításhoz, de mosdáshoz is alkalmas, ezen felül pedig komposztálható is (nem mellesleg otthon is termesztető. Súrolásra pedig gyökérkefét, aminek a segítségével vegyszer nélkül is takaríthatunk.

Takarítószerekből rendelkezésre állnak biológiailag lebomló, környezetbarát hazai szerek is, de ezek a fentebb felsorolt alapanyagok használatával is kiválthatóak.

Az ecet és a citromsav elsősorban vízkőoldásra alkalmasak, de fertőtleníthetőek vele a konyhai, fürdőszobai felületek, illetve öblítő helyett is használhatóak.

A szódobikarbóna lúgos anyag, mosáshoz, fehérítéshez, folttisztításhoz, súrolásra, zsíroldásra, szagtalanításra használható.

A mosószóda egy erősebben lúgos anyag elsősorban mosásnál, mosogatásnál alkalmazható, vízlágyító-, áztató-, zsíroldó- és tisztítószerként funkcionál.

A fenti anyagok segítségével mosószer, mosogatószer, mosogatógépbe való por, mosogatógéptabletta házilag is könnyen elkészíthetőek. (Környezetbarát takarítás, <https://humusz.hu/blog/haztartas/kornyezetbarat-takaritas>; Hozzáférés: 2020.05.15)

Véleményem szerint a környezetkímélő szerekkel való takarítás fenntartható, hiszen ezek a kellékek és anyagok legtöbbször papírcsomagolásban elérhetőek (mosószóda, szódobikarbóna, szappan, folttisztító szappan), ezen felül pedig nem tartalmaznak környezetre ártalmas anyagokat, használatot követően pedig könnyen lebomlanak.

4.7.2 Környezetkímélő tisztálkodás

A környezetkímélő és fenntarthatóság témánál maradván a folyékony és a szilárd szappanok kérdését szeretném kiemelni.

A folyékony szappanok és tusfürdők műanyagba vannak csomagolva, ezzel szemben a szilárd szappanok legtöbbször papírba (néhányuk műanyagba). A szilárd szappan használatával a csomagolóanyagot tekintve hozzájárulhatunk a műanyag hulladék csökkentéséhez. Összetevőik alapján a folyékony szappan több vizet, ezáltal tartósítószerrel tartalmaz. „Egy svájci kutatás szerint a folyékony szappan használata 25x nagyobb károsanyag keletkezéssel jár, mint a szilárd szappané. 5x annyi energia szükséges a gyártásához és 20x annyi a műanyag flakonba csomagoláshoz” (Forrás: Liquid vs. Bar Soap: Which is better?, <https://oliverthom.com.au/blogs/looks/liquid-vs-bar-soap-which-is-better>, Megtekintés 2020.05.11). Kutatásokkal igazolták, hogy összességében a szilárd szappanok használata jár kisebb ökológiai lábnyommal. (Forrás: Folyékony vagy szilárd szappan?, <https://humanitytudastar.hu/folyekony-vagy-szilard-szappan/>; Megtekintés: 2020.05.11).

Osztom azt a véleményt, hogy a szilárd szappanok környezetre gyakorolt hatása kedvezőbb, mint a folyékony szappanoké/tusfürdőké.

A feltevés helytelenségét, miszerint a baktériumok a szilárd szappanról tovább fertőznek egy kutatással azonban már igazolták. Az ok, ami miatt nincs tovább fertőzés a szilárd szappanok használata esetén a szappan kétfázisos használata. (Forrás: Safe soap, https://www.nytimes.com/2007/07/10/science/10qna.html?_r=0%C2%A0, Megtekintés: 2020.05.11).

4.8 Hulladék a háztartásoknál

A törvényi keretet a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény biztosítja (Elektronikus elérhetősége: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200185.tv>; Megtekintés: 2020.05.11).

„Általánosan megfogalmazva hulladék minden olyan anyag, ami az ember mindennapi élete és gazdasági tevékenysége során képződik és a keletkezés helyén már nem hasznosítható. A hulladékok gyűjtéséről, megfelelő helyre történő elszállításáról a tulajdonosnak kell gondoskodnia. A jogi megfogalmazás (2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról) a következő: hulladék bármely anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles.” (Forrás: Hulladékgazdálkodás, <http://eta.bibl.u-szeged.hu/1311/1/hulladeggazdalkodas.pdf>, Megtekintés: 2020.05.10)

A háztartások a fenntartható fejlődés érdekében hulladékukat csökkenthetik, minimalizálhatják, szelektíven gyűjthetik, illetve komposztálhatják egyebek mellett.

4.8.1 Zero-waste mozgalom, nullahulladék (közeli) életmód

„A nulla hulladék egy olyan stratégia, illetve mondhatni filozófia (gazdaságpolitika, fejlesztési irány, stratégiai cél, folyamat, gondolkodásmód, jövőkép stb.), amely támogatja az erőforrások életciklusának újratervezését abból a célból, hogy minden termék újrahasznosításra kerüljön.” (DR. KISS K, 2010)

Bea Johnson 2008 óta folytat zero-waste életmódot. Módszere az „5R (Refuse, Reduce, Reuse, Recycle, Rot; visszautasítani, csökkenteni, újra használni, újra hasznosítani, és komposztálni; Forrás: <https://zerowastehome.com/>; Megtekintés: 2020.05.08).

A módszer első eleme a visszautasítani (refuse), minden olyat, amire nincs szükségünk, hiszen a kereslet visszaesése a kínálat csökkenését kell, hogy előidézze. Amit pedig haza sem viszünk, abból nem lesz szemét. A második elem, a redukálás (reduce), vagyis minden olyannak az elengedése, tovább adása, amit nem használunk, amire nincsen szükségünk. A módszer harmadik eleme a többszöri használat (reuse), azaz az egyszer használatos eszközök lecserélése többször használatosakra. (papír zsebkendő helyett textil zsebkendő, papírszalvéta helyett textil szalvéta). Ha pedig szükségünk van valamire, a módszer iránymutatása alapján szerezzük be használaton. A módszer negyedik eleme az újra hasznosítás (recycle), ami annyit takar, hogy amit eredeti funkciójában nem használunk már, azt mielőtt szemétté válna, más funkcióban hasznosítsuk újra. A módszer ötödik eleme a rothasztás (rot), azaz, komposztáljunk mindent, amit lehet. A fenti szabályrendszer, módszer segítségével a kommunális hulladék drasztikus mértékben csökkenthető. A zero waste életmód nem csak a hulladék csökkentésről szól, hanem egy új életmódról is, ami nem szegényebbé, hanem gazdagabbá tesz bennünket, mert teljesebb életet élhetünk általa, egy teljes életmód váltással, ami könnyen kivitelezhető.

A fenti módszer a hulladék mértékének drasztikus csökkentését okozza, kellő tudatosság mellett. (Forrás: Bea Johnson: A zero waste életmód gazdagabbá tesz, nem szegényebbé, 2019 <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/beat-johnson-zero-waste-hulladekmentesseg-interju/>; Megtekintés: 2020.05.08)

4.8.2 Csomagolásmentes üzletek, csomagolásmentes vásárlás

„Az ilyen üzletekben nincsenek előre becsomagolt termékek, hanem kimérős formában árulnak mindent. A vásárlók a magukkal hozott vászontáskát, üveget vagy más tárolót töltik meg a kívánt mennyiséggel, majd mérés után fizetnek. Pontosan úgy, mint ahogy még két generációval ezelőtt is szokás volt minden boltban.” (Forrás: Csomagolásmentes boltok térképe, <https://xforest.hu/csomagolasmentes-boltok-terkepe/>, Megtekintés: 2020.05.08).

A csomagolásmentes üzletek, a csomagolásmentes vásárlás a zero waste mozgalom által váltak népszerűvé. Magyarországon nagyjából 30 csomagolásmentes bolt található. Ez az üzletmennyiség az ország területéhez viszonyítva kevés, így sajnos nem mindenkinek van lehetősége csomagolásmentes boltban vásárolni, de ettől eltekintve normál üzletekben is lehet (közel) csomagolásmentesen vásárolni, amennyiben egy-egy vásárlásra tudatosan készülünk. A csomagolásmentes vásárlás tudatosságot és előre gondolkodást, szervezést kíván.

4.8.3 Szelektív hulladékgyűjtés

„A hulladékhasznosítás alapvető kritériuma a hulladékok szelektív módon történő gyűjtése...A szelektív gyűjtés célja, hogy az újrahasznosítható, a veszélyes és a biológiailag bontható szerves hulladékok elkülönítve, más típusú anyaggal nem szennyeződve kerüljenek összegyűjtésre és tárolásra. Az újrahasznosítás, a másodnyersanyagok előállításának alap követelménye az anyagfajtánként elkülönítve történő gyűjtés.” (DR. KISS M. 2013 p. 14)

A szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatosan fontos a tájékoztatás és a szemléletformálás, hiszen néhány éve még sokan azt gondolták, hogy felesleges a szelektálás, ha a szelektív hulladékot a kommunális hulladékkal összeöntik (Forrás: <https://humusz.hu/faq/minek-gyujtsem-szelektiven-szemetet-ha-utana-ugyis-osszeontik>, Megtekintés: 2020.05.10).

Községükben régóta van lehetőség szelektív hulladékgyűjtésre. A kezdeti években a szelektív hulladék gyűjtése gyűjtőszigetekkel manapság viszont házhoz menü szelektív gyűjtés keretein belül valósul meg. A házhoz menő gyűjtés előnye, hogy nem szükséges a gyűjtőszigetekig elvinni a hulladékot, így akinek a szelektív hulladékgyűjtőig való eljuttatás korábban nehézséget okozott, most kedvezőbb helyzetben van.

Véleményem szerint a szelektív hulladékgyűjtés mellett, a szelektálandó elsősorban egyszerűhasználatos műanyag elkerülésével (visszautasításával) többet tehetünk a környezetünkért és a fenntarthatóságért.

4.8.4 Biodegradálható hulladékok, komposztálás

„A fő hulladék típusok mellett mindenképpen foglalkozni kell a biodegradálható hulladékokkal, hiszen az EU elvárásai alapján a lerakásra kerülő kommunális hulladék biológiailag bontható szervesanyag tartalmát jelentősen csökkenteni kell... Ezen a téren még igen sok a tennivalónk, hiszen a vegyesen gyűjtött települési hulladék –benne a biohulladékkal –döntő részben még ma is lerakásra kerül.” (DR. KISS M. 2013 p. 12)

A problémát az okozza, hogy a biodegradálható, azaz komposztálható zöld hulladékot a lakosság nagy része a vegyes hulladék közé teszi. A biológiailag lebomló szerves hulladékokat gyűjthetjük helyben is, és komposztálódást követően, amikor már egynemű, földszerű anyag keletkezik belőle, javíthatjuk vele kertünk, növényeink talaját. Mi már évtizedek óta komposztálunk, a komposztálás által nem csak a vegyes hulladékunk csökkent, de tápanyagot is nyertünk vele.

4.8.5 Higiéniai termékek a hulladékmentesség jegyében

Háztartásunkban több olyan higiéniai terméket is használunk, amelyeket mosható, textilből készült termékekre cserélve hulladékunkat jelentősen csökkentjük.

Ilyen termék lehet egy gyermekes családban a mosható pelenka, amivel a műanyagot tartalmazó, közel 100 év lebomlási idővel rendelkező eldobható pelenka váltható ki. Figyelembe véve azt a tényt, hogy egy garnitúra mosható pelenka akár 3 gyereket is kiszolgál, számítások szerint anyagilag is kedvezőbb lehet ezek használata, mint az eldobhatóké. (Forrás: Mosható pelenka pro és kontra, <https://www.zoldbolt.hu/magazin/moshato-pelenka-pro-es-kontra>, Megtekintés: 2020.05.10).

Az intimbetétek és tamponok helyett nem csak a keletkező hulladék mennyisége, de egészségügyi okok miatt is alternatíva lehet a mosható betét használata. (Forrás: Termékteszt mosható intimbetétek, 2016, <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/termekteszt-moshato-intimbetetek>, Megtekintés: 2020.05.10)

A műanyag csomagolású kozmetikai vattacsomag műanyagmentes alternatívája a mosható arctisztító korong, amellyel szintén hulladékunkat csökkenthetjük, kellő affinitással ezeket magunknak is megvarrhatjuk.

A fenti mosható higiéniai termékek használatával csökkenthetjük hulladékunkat, arról nem is beszélve, hogy ezek a textil termékek, elhasználódásukat követően (nagyon sok használat után) nagyrészt komposztálhatók.

4.9 Szemléletformáló kampányok, mozgalmak a fenntarthatóság jegyében

A WWF Világ Természeti Alap Magyarország Alapítvány (továbbiakban: WWF) 2016-os közvéleménykutatása szerint „jelentősen csökkent a városban élő felnőtt magyar lakosság érdeklődése és érzékenysége a helyi, valamint a globális fenntarthatósági problémák iránt ...A lakosság jelentős része... csupán mérsékelt érdeklődést mutat a fenntartható fejlődés iránt, és szociális érzékenysége is alacsony.” (Forrás: Csökken a magyar lakosság érdeklődése a fenntarthatóság iránt, 2016, <http://www.alternativenergia.hu/wwf-csokkent-a-magyar-lakossag-erdeklodese-a-fenntarthatosag-irant/77911>, Megtekintés: 2020.05.08)

Az elmúlt években több olyan kampány is jelen volt Magyarországon, amely a fogyasztói tudatosságunkat célozta. Az alább példaként felsorolt kampányok általában egy hónapig tartottak. Ezek a kampányok olyan környezeti kérdésekre fókuszálnak, amelyek tudatossággal kiküszöbölhetőek. A kampányok célja a figyelemfelkeltés, az érzékenyítés, remélve, hogy új szokások keletkeznek, amelyek a későbbiekben is beépíthetők mindennapjainkba.

Korunk legnagyobb problémája az egyszer használatos műanyag termék. Ezeket csak nagyon rövid ideig használjuk, ugyanakkor több száz év alatt bomlanak csak le, lebomlásukig pedig szennyezik a Földet, az élővilágot, mikroműanyagokként pedig bekerülnek a táplálkozás által szervezetünkbe is.

„A szelektíven gyűjtött műanyag hulladék ugyan újrahasznosításra kerül, de a folyamat nem 100%-os, azaz szükség van elsődleges nyersanyag bevonására is, ráadásul az újrahasznosított termék már csökkentett értékű, és az újrahasznosítási ciklusok száma is korlátozott.

A műanyagok használata ezenfelül ökolábnymunkat is jelentősen növeli, manapság a fosszilis energia felhasználás 6%-a műanyag gyártásra fordítódik.” (Forrás:

Műanyagmentes július túl drasztikus? Így kezdj neki, <https://zoldneklennijo.hu/muanyagmentes-julius/>, Hozzáférés: 2020.05.13)

A műanyagmentes július mozgalom 2011-ben indult Ausztráliában, akkor még kevés önkéntessel, de az évek során a kezdeményezés világméretűvé vált, és immár több mint 150 ország lakossága vállalja a kihívást. Magyarországon 2019-ben tett szert nagyobb ismertségre. A kihívás célja, hogy legalább júliusban kerüljük az egyszerhasználatos műanyagok vásárlását, használatát. (Forrás: Szabaduljunk meg a műanyagoktól legalább egy hónapra: jön a műanyagmentes július, 2019, <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szabaduljunk-meg-a-muanyagoktol-legalabb-egy-honapra-jon-a-muanyagmentes-julius/>, Megtekintés: 2020.05.08)

A szívószálmentes augusztus kampányt Magyarországon a Felelős Gasztróhős Alapítvány kezdeményezte még 2017-ben. Az ötlet ebben az esetben is külföldről származik, miután ott már sikereket értek el. A szívószál feleslegességét egy kilenc éves amerikai kisfiú ismerte fel. (Forrás: Felelős Gasztróhős, Szívószálmentes augusztus, 2017, https://gasztrohos.blog.hu/2017/08/01/szivoszalmentes_augusztus, Megtekintés: 2020.05.11)

A használtruha szeptember elnevezésű kampány is külföldről (Anglia) indult. A kampány lényege, hogy tudatosítsák az emberekben, a „fast fashion” márkák óriási energia felhasználását, és a márka által keletkező szemét mennyiségét. (Forrás: Itt a használtruha-szeptember a műanyagmentes július után, 2019, <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/itt-a-hasznaltruha-szeptember-a-muanyagmentes-julius-utan/>, Megtekintés: 2020.05.11)

A fenti kampányok jól példázzák, hogy a csökkenő érdeklődést egy-egy ilyen kampánnyal, kihívással növelni lehet. Az ilyen kihívásokkal fel tudják hívni az emberek figyelmét arra, hogy fenntarthatóbbá tegyünk mindennapjainkat.

Én magam már a műanyagmentes július előtt is textil szatyrokkal, és kosárral jártam vásárolni, de a 2019-es műanyagmentes július kampány hívta fel a figyelmemet arra, hogy lehet többször használatos textil szütyőket vásárolni, vagy akár varrni, amelyekkel az egyszer használatos műanyag zacskók teljes mértékben kiválthatók.

5 Kérdőív alapján kapott válaszok összesítése, áttekintése

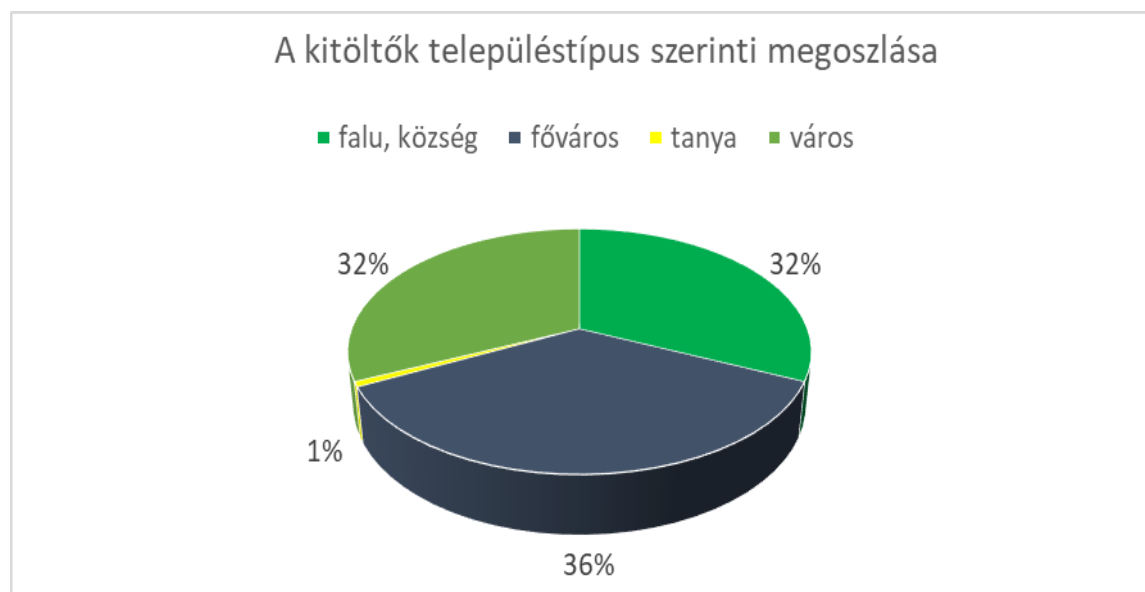
A kérdőívet az elvárt 100 fő helyett 148 fő töltötte ki. A kitöltők 86%-a volt nő. Minden általam megjelölt korosztályból volt kitöltő. A kitöltők közül a legtöbben a 41-50 év korosztályba tartoztak (33%).

Kitöltők életkori korcsoportja	fő	%
... - 20 év	1	1%
21-30 év közötti	16	11%
31-40 év közötti	30	20%
41-50 év közötti	49	33%
51-60 év közötti	32	22%
61 év feletti	20	14%
Végösszeg	148	100%

1. táblázat, Kitöltők életkori megoszlása (Forrás: saját szerkesztés)

A kitöltők között 54% pest megyei, 34% budapesti lakos volt. A többi megyében élők megoszlása 0-3% között volt.

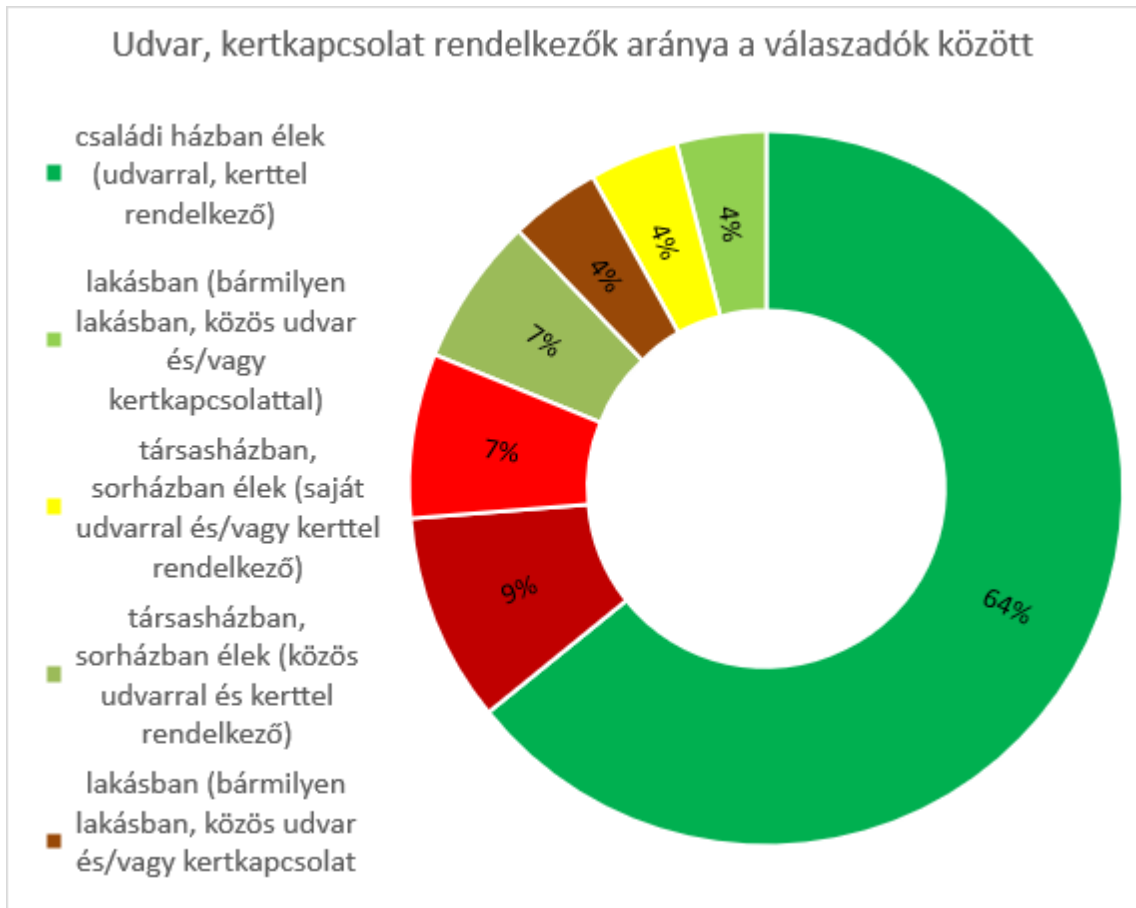
A kitöltők településtípus szerinti megoszlása közel azonos a főváros, város, illetve falu, község csoportokban (32-36%). A tanya várhatóan elmaradt a többi csoport válaszolóinak számától (1%).

2. ábra: A kitöltők településtípus szerinti %-os megoszlása, saját szerkesztés (Forrás: saját szerkesztés)

A kitöltőket arról is kérdeztem, hogy milyen típusú lakhellyel rendelkeznek (családi ház, társasház, lakás) és rendelkeznek-e saját vagy közös udvarral, kertkapcsolattal. A kitöltők 64%-a él udvarral, kertkapcsolattal rendelkező családi házban, de összességében a válaszadók közel 80%-a rendelkezik saját vagy közös udvarral/kertkapcsolattal. Az udvarral, vagy kertkapcsolattal rendelkező válaszadók 62%-a termel magának/családjának élelmiszert, amely az általam feltételezett 75%-tól negatív irányba tér el.

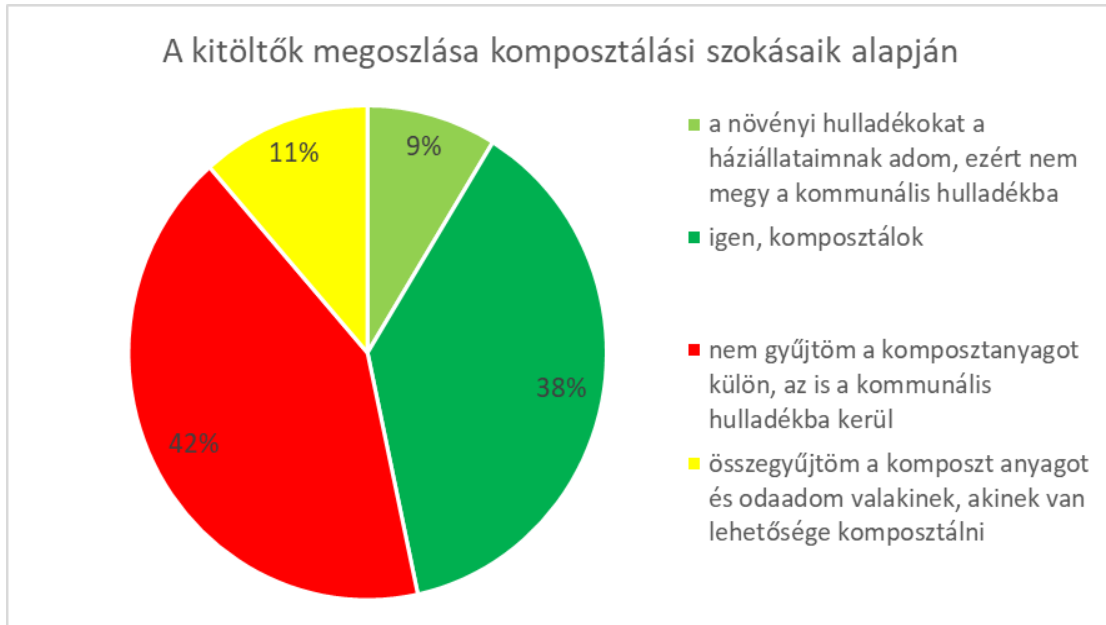

3. ábra Udvarral, kertkapcsolattal rendelkezők aránya (Forrás: saját szerkesztés)

Az általános adatokat követően először arra voltam kíváncsi, hogy ki honnan kap, és keres információt fenntarthatóság témában. A kérdésben a „fenntarthatóság” fogalmát nem magyaráztam. A kitöltők negyede az internetet adta meg forrásként. A többi lehetőséget 9-15%-ban választották.

Kíváncsi voltam, hogy a kitöltők hány százaléka vallja magát tudatos vásárlónak. A válaszadók 85%-a felelt igennel.

Arra a kérdésre, hogy külön gyűjti-e a komposztot, a válaszadók 42%-a adott nemleges választ, míg 38% saját maga komposztál, további 11% összegyűjti a komposztot, és másnak adja oda, 9% pedig a háziállatának adja a növényi hulladékot. A komposztálók, illetve komposztanyagot gyűjtők együttes aránya 49%.

4. ábra: Kitöltők megoszlása komposztálási szokásaik alapján (Forrás: saját szerkesztés)

A következő kérdéskör a szelektív hulladékgyűjtési szokásokra vonatkozott. A válaszadók 87% válaszolta azt, hogy amit csak lehet, szelektíven gyűjt. Teljesen hulladékmentes háztartást a válaszadók közül senki sem vezet, a maradék 13% oszlott meg azok között, akik azért nem gyűjtik, mert nincs rá lehetőségük (14 fő), illetve az az 5 fő, aki azért nem gyűjti külön a szelektív hulladékot, mert túl nagy teher lenne a számára.

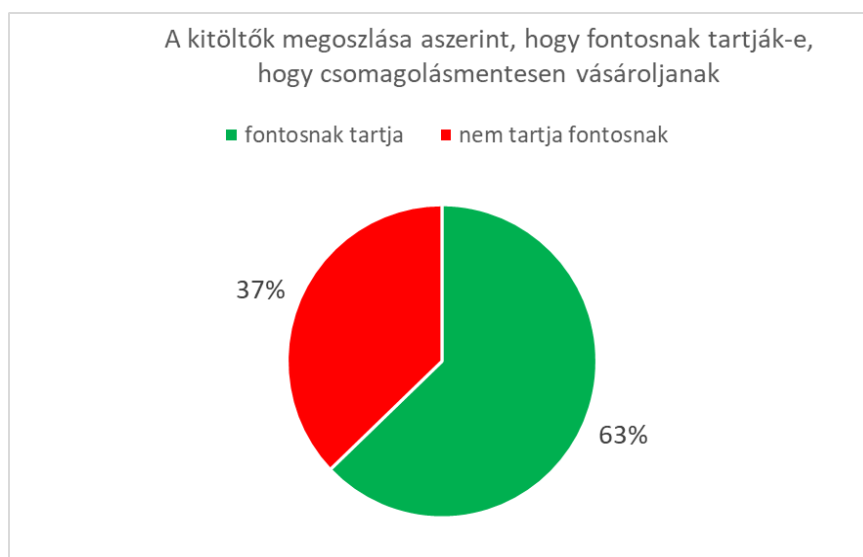
Számomra meglepő volt, hogy a „nem gyűjti, mert túl nagy teher lenne számára” válaszok aránya ~ 3,5%-os volt, mely adat rávilágít arra, hogy még mindig lenne mit tenni az ismeretek terjesztése területén.

5. ábra A szelektív hulladékgyűjtők megoszlásának aránya (Forrás: saját szerkesztés)

A kérdőív válaszai alapján a bevásárláshoz a megkérdezettek 79%-a ír listát.

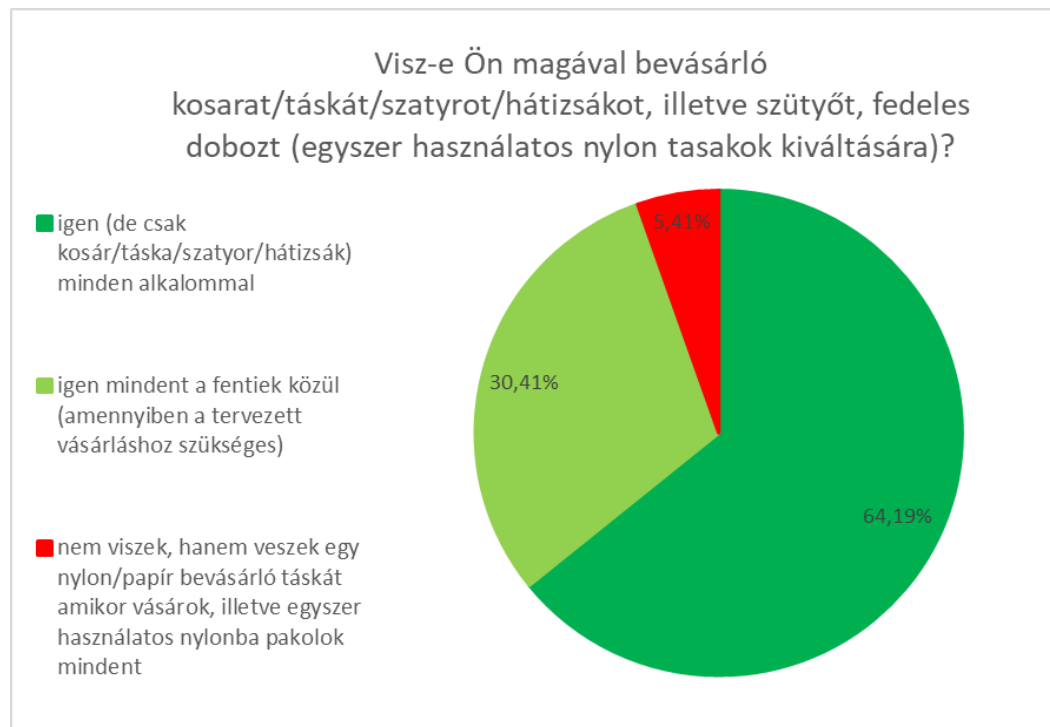
Megkérdeztem azt is, hogy fontosnak tartják-e, hogy lehetőség szerint csomagolásmentesen vásároljanak. A válaszok alapján 63% tartja fontosnak, hogy csomagolásmentesen vásároljon.

6. ábra: Csomagolásmentesség fontosságának megoszlása (Forrás: saját szerkesztés)

A válaszadók 64% mindig visz magával táskát, házizsákot, további 30,5% pedig a műanyagok kiváltásához szükséges vászonzacskót, és tárolókat is, mindemellet csak a megkérdezettek közel 5,5% nem visz magával egyiket sem, hanem vásárlásakor vesz magának.

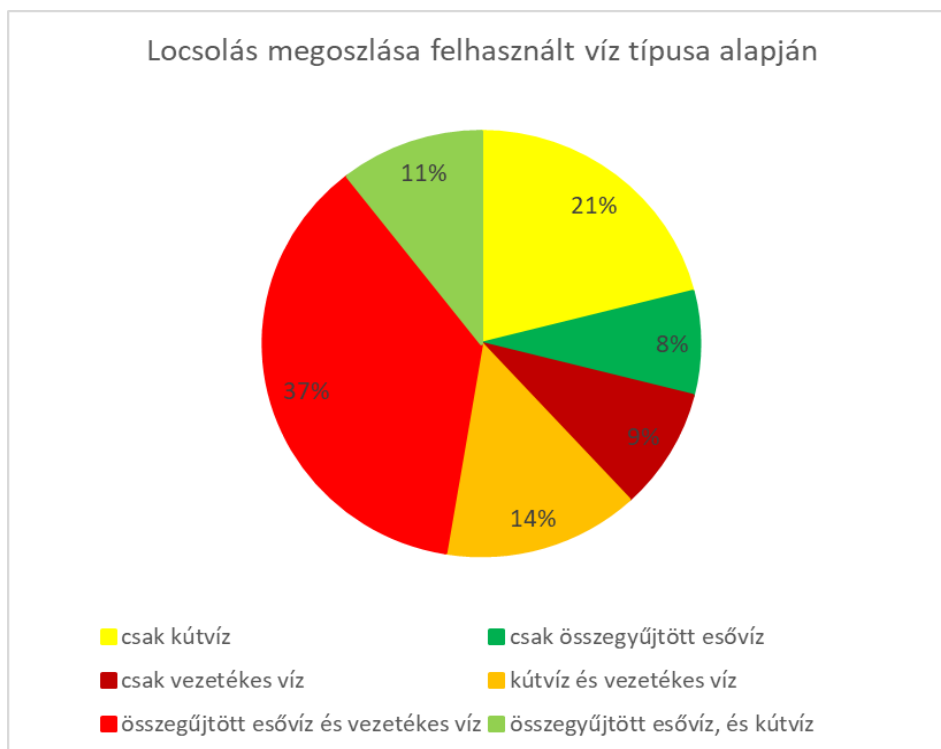
A kitöltők közül 51% termel/termeszt magának/családjának zöldséget, gyümölcsöt.

7. ábra: Használ-e a vásárlásához táskát, szütyőt, dobozt? (Forrás: saját szerkesztés)

Akik az élelmiszertermelésre igennel feleltek, további kérdéseket kaptak ezzel kapcsolatban. A válaszokból kiderült, hogy csak 29% nem ássa fel a kertjét, ami elég kevés, annak tükrében, hogy a kerti talaj ásás útján történő megforgatása a talajéletet tönkre teszi, szárítja.

A növénytermelők 39%-a használ mulcsot részben, vagy egész kertjében. Ez az érték szintén elmarad az általam feltételezett 50%-hoz képest. A válaszok összesítése alapján a kertészkedők 11% nem locsol, így a ténylegesen locsolók 89%-ot tesznek ki.

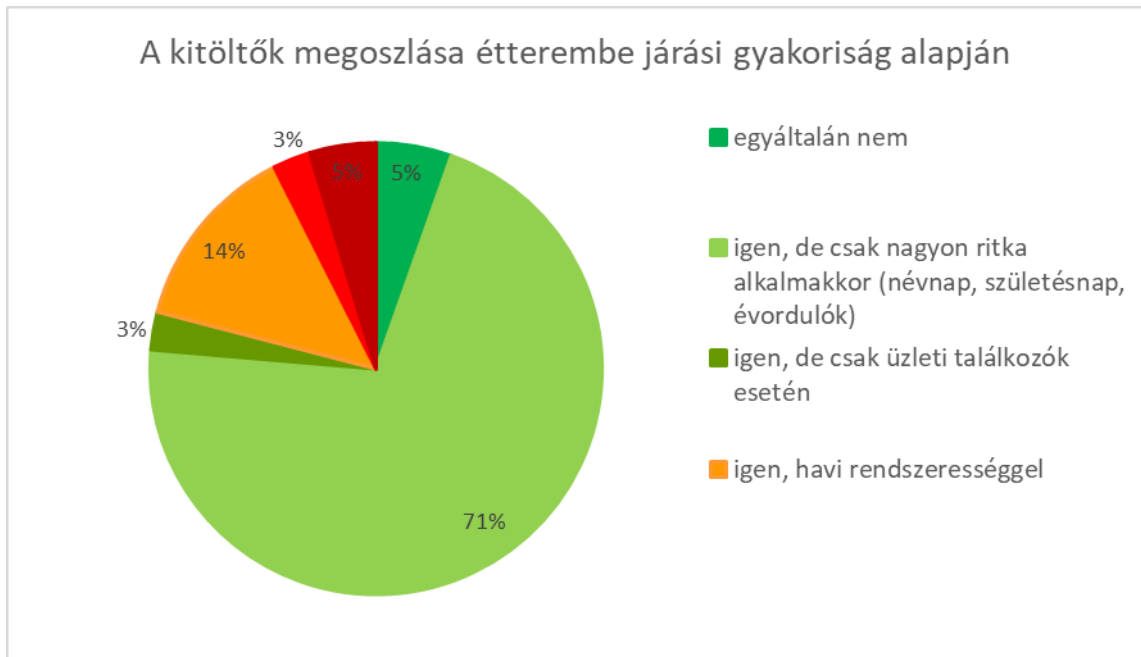

8. ábra: Locsolás megoszlása a felhasznált víz alapján (Forrás: saját szerkesztés)

A következő kérdéskör a főzés, étkezés témakörre vonatkozott. Úgy gondoltam, hogy az emberek legalább háromnegyede rendszeresen (naponta/kétnaponta) főz saját magának/családjának. A válaszok szerint az emberek 73%-a főz naponta/kétnaponta. A csak hétfévente főzők aránya pedig 20% volt.

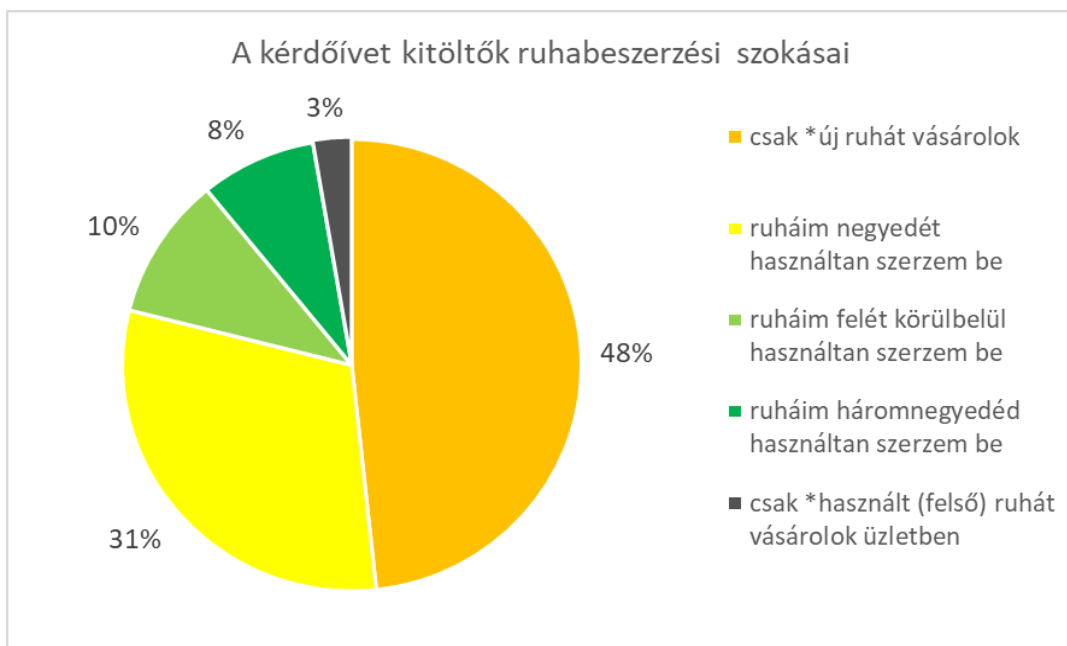
Azt gondoltam, hogy azok, akik termelnek valamennyi zöldséget, gyümölcsöt maguknak, azok rendszeresen (naponta, kétnaponta) főznek is otthon. A válaszokból kiderült, hogy a kitöltők 78%-a válaszolt főz csak azok közül, akik élelemiszereket is termelnek.

Azt hittem, hogy az emberek legfeljebb tíz százaléka jár sűrűben, mint havi egy alkalommal étterembe. A válaszok összesítése nyomán azonban kiderült, hogy ez az arány csak 7%.

9. ábra: A kitöltők megoszlása étterembe járási gyakoriság alapján (Forrás: saját szerkesztés)

A ruhabeszerzésre vonatkozó kérdés alapján az derült ki, hogy a kitöltők 48%-a csak új ruhát vesz, 31%-uk a ruhái negyedét, 10%-uk a ruhái felét, 8%-uk a ruháik háromnegyedét, míg 3%-uk teljes ruhatárát használtan szerzi be. Számomra meglepő volt a 48%-os „csak új ruhát vásárlók” aránya, tudva, hogy a ruhaipar az egyik legszennyezőbb iparág.

10. ábra: A kitöltők megoszlása ruhavásárlási szokásaik alapján (Forrás: saját szerkesztés)

A válaszadók 20%-a hallotta már a kapszulagardrób kifejezést, és 18%-uk tudta is, hogy mit jelent a kifejezés.

A tisztítószerre vonatkozóan kérdés eredményei azt mutatták, hogy az emberek 38%-a használ csak nagyrészt környezetkímélő tisztítószerket, 62%-uk pedig továbbra is inkább vegyszerekkel takarít. A válaszokból külön kimutatást készítettem arra vonatkozóan, hogy azok, akik a tudatos vásárlónak vallották magukat milyen arányban használnak vegyszereket. A kapott érték szerint 57%-uk. Lehetséges azonban, hogy ezt a választ a jelenleg tomboló COVID19 helyzet is befolyásolta. Sajnos a kérdőív összeállításánál nem tüntettem fel, hogy a kitöltők válaszadásukat a jelenlegi helyzettől picit elvonatkoztatva, normál életmódjukat figyelembe véve adják meg.

A műanyagmentes július kifejezéssel a válaszadók 53%-a még nem találkozott. Az igennel válaszolók 33%-a pedig már műanyagmentes projektet is megvalósított.

6 Összefoglalás

A fenntartható fejlődés fogalmát többen, több nézőpontból szemlélve, és többféleképpen meghatározták az elmúlt évtizedekben. A lényegi megfogalmazás azonban mindig tartalmazza azt az alap gondolatot, hogy csak úgy lehetséges fenntarthatóan fejlődünk, ha vigyázunk természeti értékeinkre, kíméletesen bánunk az erőforrásokkal, és óvjuk a Földet.

A fenntartható fejlődést csak úgy tudjuk elérni, ha az egyének, a különböző csoportok és közösségek, az intézmények, a vállalatok, a különböző térségek, az országok, az államok, az egész világ minden egyes résztvevője felelősséget vállal, és a fenntarthatósági célok és az által fenntarthatóság megvalósításában.

A fenntarthatósági célokat, és a célok által kijelölt feladatokat senkinek nem szabadna figyelmen kívül hagynia, hiszen globális szinten minden összeadódik. Azzal, hogy valahol a természetből erőforrást vonunk el, azzal összességében elveszünk valamit, ami mindannyiunké volt, és lett volna a jövőben. Az erőforrások felhasználásánál fontos a mértéktartás is, és annak figyelembevétele, hogy a felhasznált erőforrás pótlása megvalósul-e a szükséges időn belül akár megújulás, akár a technológiai fejlődés eredményeként más forrásból. Azért is fontos a mértéktartás, mert a szükséges időt, amikor újra szükségünk lesz az erőforrásra, és a technológiai fejlődés alakulását sem tudhatjuk előre. A közös Földünk jövője és mindannyiunk jóléte közös érdekünk, így közös felelősségünk is kell legyen.

Saját felelősségünk az is, hogy közvetlen környezetünkben mit teszünk, milyen célt tudunk megvalósítani, de az is, hogy egyéni forrásfelhasználásunkkal, egyéni megvalósításainkkal, egyéni teljesítményünkkel hogyan hatunk tágabb környezetünkre, tágabb élőhelyünkre, a társadalom többi tagjára, vagy összességére, Földünk egészére.

Kutatásomhoz az Agenda 2030 céljai közül az alábbi hármat választottam:

„2. cél: Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, valamint a fenntartható mezőgazdaság támogatása

12. cél: Fenntartható fogyasztási és termelési minták kialakítása

15. cél: A szárazföldi ökoszisztémák fenntartható használatának védelme, visszaállítása és támogatása, az erdők fenntartható használata, az elsivatagosodás leküzdése, a

talajromlás megállítása és a pusztulás visszafordítása, és a biológiai sokféleség további csökkenésének megállítása” (Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg>, hozzáférés: 2020.05.10)

A választásom azért esett a fentebb említett, kiragadott fenntartható fejlődésre vonatkozó célokra, mivel ezek az én értelmezésemben logikailag jól kapcsolódnak egymáshoz. A fenti célok külön-külön értelmezett megvalósítására tett lépéseink, a többi kiragadott cél megvalósítását is szolgálják (közvetve, vagy közvetlenül). A fenntartható fogyasztási és termelési minták kialakítására tett törekvéseink segítenek abban is, hogy egy fenntarthatóbb ökoszisztémát hozzunk létre. A talajromlás megállítására, a biodiverzitás szinten tartására tett intézkedéseink összessége hozzájárul ahhoz, hogy egy fenntarthatóbb mezőgazdaságot építsünk és támogassunk, ami által csökkenthetjük az éhezést, jobb minőségű táplálékhoz jutunk. Az értelmezéssel kapcsolatos fenntartási fejlődési célok megvalósítása a fenti példa alapján segítik a többi megvalósítását is.

A célok elérése azonban csak úgy lehetséges, ha minden eszközzel azon vagyunk, hogy a szükséges változásokat elő tudjuk idézni. Ennek pedig egyik feltétele, hogy a célokat, és a hozzájuk kapcsolódó feladatokat széles körben ismertté tegyünk, az elért részcélok és célok ismertetésével, és az eredmények, és azok hatásainak bemutatásával együtt.

A fenntartható fejlődés megvalósítására irányuló célok között szerepel „Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, valamint az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára” cél is. Ennek értelmében a társadalmat folyamatosan képezni kell, hogy annak minden tagja megismerje a célokat, a hozzá kapcsolódó feladatokat követendőnek tartsa, és megvalósításukban segíteni tudjon.

Fontos megértetni a társadalommal, hogy mindenkinek cselekednie kell, és felelősséget kell vállalnia. Nem mutogathatunk másokra, kimentve magunkat a feladatok és a felelősség alól.

Primer kutatásomon keresztül is bizonyítást nyert számomra, hogy a társadalom tagjai vagy nem mindig rendelkeznek a tudatos döntések meghozatalához szükséges összes információval, vagy nem képesek és hajlandóak felelősséget vállalni a döntéseikért.

Számomra a ruhabeszerzési kérdés, illetve a kérdésre adott válaszok megoszlása mutatott arra rá, hogy lehetséges, hogy nincs elég információja a társadalomnak a

ruhaipar káros hatásairól, vagy csak felelősségvállalási szintjük nem kielégítő. A kérdőívet kitöltők ugyanis a „csak új ruhát vásárolok” válaszok aránya számomra irreálisan magas 48% volt. Lehetséges, hogy mások az ismereteink és realitásaink is, de a kérdésre nem ilyen arányú „csak új ruhát vásárolok” válaszra számítottam. Persze a kérdés nem vizsgálta, hogy milyen gyakran vásárol a megkérdezett személy ruhát, vagy mennyit költ ruházkodásra.

Vannak olyan vizsgált témák, kérdések, amelyek azt mutatják számomra, hogy egy-egy kiragadott termék tekintetében a társadalom tagjai jól tájékozottak, és felelősségvállalási szintjük is közel kiváló. Ilyen kérdés volt a műanyag hulladékok szelektív gyűjtése vonatkozó kérdés, amelyből kiderült, hogy a válaszadók 87%-a szelektíven gyűjti a hulladékot, ami azt feltételezi, hogy (legalább részben, de) ismeri a műanyag hulladékok problémakörét, és hajlandó tenni azért, hogy a hulladék szelektálva legyen, ezáltal az pedig feldolgozásra kerüljön ahelyett, hogy élővilágunkat szennyezné, vagy szemétegetőkben végezné be életciklusát.

Vannak olyan vizsgált kérdéscsoportok, amelyek megítélésem szerint kapcsolódnak egymáshoz, a válaszokból azonban nem feltétlenül következtek erre. Ennek jellemző példája volt az alábbi két kérdés: „Fontosnak tartja-e Ön, hogy lehetősége szerint csomagolásmentesen vásároljon?” Eldöntendő kérdésként, igen, illetve nem válaszadási lehetőséggel alkalmaztam a kérdést. A válaszok értelmezése egyértelmű volt, a válaszadók 63%-a felelt igennel.

A kapcsolódó kérdés, amelynek válaszait viszonyítani szerettem volna a fentebb említett kérdéshez: „Visz-e Ön magával bevásárló kosarat/táskát/szatyrot/hátizsákot, illetve szütyőt, fedeles dobozt (egyszer használatos nylon tasakok kiváltására)?” A kérdésnél három válaszlehetőséget adtam meg, melyek közül a harmadik volt az egyértelmű nemleges válasz, az első kettő pedig differenciált a két igen között, azaz az első igen a csak táskát, szatyrot, hátizsákot jelentette, a második igen, pedig a kérdésben felsorolt összes termék használatát. A válaszadók ~5,5% (8 fő) jelölte a nem választ, míg 64%-uk csak táskát, szatyrot, illetve hátizsák opciót választotta, így a minden terméket használó válaszadók aránya ~ 30,5% (45 fő) volt. Számomra az első kérdésre

adott válaszok ismeretében (37% nemleges válasz) nem volt logikus a második kérdésre adott „nem” válasz alacsony (~5,5%-os) aránya.

A kutatásomhoz a kérdőívet igyekeztem rövidre és könnyen megválaszolhatóra összeállítani. A kérdések egyszerűségét, és a válaszlehetőségek korlátozását azért használtam, hogy könnyebben és hatékonyan elemezhető adathalmazt kapjak. A tervezett kérdéseimet a kérdőív összeállításánál szűkítenem kellett, hogy vállalható legyen a kitöltése. Véleményem szerint a túl sok válaszlehetőséget kínáló, átláthatatlan kérdőívek kitöltését a válaszadók jelentős része vagy nem tölti ki, vagy csak odafigyelés nélkül végig kattintgatja, csak hogy túl legyen rajta.

A kérdőívben az általános kérdésekkel együtt 40 kérdés maradt, bár ennél több kérdést is szívesen elemeztem volna. A kérdések közül teljes egészében kimaradtak az energiatakarékosságra, megújuló energiaforrásokra és a közlekedésre vonatkozó kérdések is. A kérdőív túl hosszú szabásának elkerülése érdekében a fűtéssel, hűtéssel kapcsolatos kérdéskört is kihagytam. Érdekes lett volna elemezni, hogy a kitöltők milyen fogalmakat társítanak a fenntarthatósághoz, a fenntartható fejlődéshez. Szívesen kérdeztem volna még a kitöltőket a csomagolásmentes vásárlással kapcsolatos tapasztalataikról, észrevételeikről is. Kíváncsi lettem volna a ruhavásárlási szokások válaszainak okaira is, csak úgy, mint arra, hogy tudták-e vajon a kitöltők, hogy miért tettem fel a kert felásásra vonatkozó kérdésemet. Érdekelt volna az is, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek a válaszadók a permakultúra, vagy az ásás nélküli kertművelés, illetve a mélymulcsos növénytermesztés témakörökben. Érdemes lett volna azt is vizsgálni, hogy ki mit ért a tudatos vásárló, fogyasztó kifejezés alatt. A szappan készítési kérdés helyett pedig célszerűbb lett volna arra rákérdezni, hogy milyen arányban használnak a válaszadók tömb-, illetve folyékony szappant, illetve miért. Meglátásom szerint ezekből is izgalmas következtetéseket lehetett volna levonni.

Kérdőívem elemzésekor tapasztaltam, hogy néhány kérdésnél esetleg magyarázó szöveggel, vagy egyértelműbb válaszlehetőségekkel segíthettem volna a kitöltőket. Volt olyan kérdés, amelynél talán az adott válaszlehetőségek nem voltak egyértelműen

megfogalmazva, ezáltal lehetséges, hogy ez az eredményeket torzította. (Ruházkodásra vonatkozó kérdés).

Összességében elmondhatom, hogy a kitöltések számosságával elégedett vagyok, és a kérdéseimre választ kaptam.

A kutatásom eredményeként kapott adatok segíthetnek rávilágítani a megoldandó problémakörökre. A fenntarthatósággal foglalkozó egyéneknek és csoportoknak is szolgáltathat adatot.

A dolgozatom megírása során az elméleti, illetve irodalmi rész kidolgozása által az ismereteim bővültek, mindamellett, hogy nagyban tudtam támaszkodni a gyakorlatban szerzett tapasztalataimra. Úgy hiszem, hogy mások számára is hasznos lehet a dolgozat tanulmányozása, mivel alkalmas az elméleti ismeretek bővítésére, rendszerezésére. Az általam megfogalmazott gyakorlati eljárások megismerésének lehetősége segíthet másokat a fenntarthatóbb életvitel megvalósításában.

7 Forrásjegyzék

Dudás K., A tudatos fogyasztás dimenziói, VEZETÉSTUDOMÁNY XLII. ÉVF. 2011. 7–8. szám: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2621/1/vt2011n7-8p47-55.pdf>; Hozzáférés: 2020.05.10

DR. KISS K., Út a nulla hulladékképzés felé zöld gazdaságélénkítéssel, 2010, p.6., https://www.levego.hu/site/assets/files/4851/15-hulladek-gszt2010_0.pdf, Megtekintés: 2020.05.10

EARL BABBIE: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, (Balassi Kiadó., Budapest 2008.)

GYULAI I., Kérdések és válaszok a fenntartható fejlődésről [e-könyv], (Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest 2008., Elérhető: <https://mek.oszk.hu/09500/09582/09582.pdf> [Hozzáférés dátuma: 2020.01.07.]

GYULAI I.,: A fenntartható fejlődés [e-könyv], Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc, 2012., Elérhető: <http://mek.oszk.hu/15500/15563/15563.pdf> [Hozzáférés dátuma: 2020.01.07.]

GYULAI I.,: A fenntartható fejlődés [e-könyv], Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc, 2012., Elérhető: <http://mek.oszk.hu/15500/15563/15563.pdf> [Hozzáférés dátuma: 2020.01.07.]

KASZÁNÉ DR. K. M., Hulladékgazdálkodás (Debreceni Egyetem, 2013). p.14, <http://eta.bibl.u-szeged.hu/1311/1/hulladegzaldalkodas.pdf>, Megtekintés: 2020.05.10

KEREKES S., - SZLÁVIK L.,: A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei (Complex Kiadó, 2003.)

KÓSI K., - VALKÓ L.,: Környezetmenedzsment (Typotex, 2006.)

KÖLES P.,: Települési csapadékvíz gazdálkodás (Szent István Egyetem - kiadó 2011) https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_Telepulesi_csapadekviz_gzadalkodas/ch07s02.html; Hozzáférés: 2020.05.11

MEDVÉNÉ DR. SZABAD K.,: A fenntartható fejlődés gazdaságtana, 2013, [e-könyv] (https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_a4_1049_1051_fenntarthatof_ejl_2/bevezetes_X83TzHg57PQ8O1J9.html [Hozzáférés dátuma: 2020.05.10])

TÓTH A.,: Dobd ki a szemetest! Hulladékcsökkentés lépésről lépésre (Lelkesedés, Tanulás, Szabadság, 2018.)

8 Internetes forrásjegyzék:

„5R” kifejezés <https://zerowastehome.com/>; Megtekintés: 2020.05.08

7 tipp a fenntartható étkezéshez, <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/7-tipp-fenntarthato-etkezeshez>; Hozzáférés: 2020.05.13

A divat környezetszennyező árnyoldalai, 2015, <https://greenfo.hu/hir/a-divat-kornyezetszennyezo-arnyoldalai/>, Hozzáférés: 2020.05.13

A fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018; <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf>; Megtekintés: 2020.05.08

A fenntartható fejlődés fogalma, 2018, <https://eionet.kormany.hu/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma>; Hozzáférés: 2020.05.10

A fenntartható fejlődési célok és az Agenda 2030 keretrendszer <https://www.ksh.hu/sdg>; Hozzáférés: 2020.05.10

A tudatos vásárló (új) 12 pontja; A Tudatos Vásárlók Egyesületének honlapja alapján: <https://tudatosvasarlo.hu/12pont>; Megtekintés: 2020.05.10.

A tudatos vásárló 12 pontja; A Tudatos Vásárlók Egyesületének honlapja alapján: <https://tudatosvasarlo.hu/regi12pont>; Hozzáférés: 2020.05.10

Bea Johnson: A zero waste életmód gazdagabbá tesz, nem szegényebbé, (<https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/bea-johnson-zero-waste-hulladekmentesseg-interju/>); Megtekintés: 2020.05.08)

Csomagolásmentes boltok térképe, <https://xforest.hu/csomagolasmentes-boltok-terkepe/>, Megtekintés: 2020.05.08

Csökken a magyar lakosság érdeklődése a fenntarthatóság iránt, 2016, <http://www.alternativenergia.hu/wwf-csokkent-a-magyar-lakossag-erdeklodese-a-fenntarthatosag-irant/77911>, Megtekintés: 2020.05.08

Élj Környezettudatosan! <https://wwf.hu/cselekedj/elj-kornyezettudatosan/>; Letöltés: 2020.05.13

Energiatakarékos ötletek otthonra, <https://kornyezetvedelem.weebly.com/blog/energiatakarikos-otletek-otthonra>;

Hozzáférés: 2020.05.13

Feelős Gasztróhős, Szívószálmentes augusztus, 2017,
https://gasztrohos.blog.hu/2017/08/01/szivoszalmentes_augusztus, Megtekintés:
2020.05.11

Fenntarthatóság: <https://kornyezetvedelem.weebly.com/fenntarthatosag.html#>,
Hozzáférés: 2020.03.11

Folyékony vagy szilárd szappan?, <https://humanitytudastar.hu/folyekony-vagy-szilard-szappan/>; Megtekintés: 2020.05.11

Greenpeace Magyarország: Miért válaszd a vászontáskát az eldobható műanyag szatyor helyett?, 2019, <https://www.greenpeace.org/hungary/blog/4114/miert-valasz-d-a-vaszontaskat-az-eldobhato-muanyag-szatyor-helyett/>, Letöltés: 2020.05.12

Itt a használtruha-szeptember a műanyagmentes július után, 2019,
<https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/itt-a-hasznaltruha-szeptember-a-muanyagmentes-julius-utan/>, Megtekintés: 2020.05.11

Johannesburgi nyilatkozat a fenntartható fejlődésről;
https://www.parlament.hu/biz38/korb/dok/kiadv/fennt_a.htm, Letöltés ideje: 2020.02.23

Kampány az egészséges élelmiszerért és a fenntartható mezőgazdaságért
<http://www.alternativenergia.hu/kampany-az-egeszseges-elelmiszerert-es-a-fenntarthato-mezogazdasagert/79941>; Megtekintés: 2020.05.08

Kapszula gardrób | hogyan válassz évekig hordható ruhákat?
<http://www.krisztakertesz.com/fenntarthato-divat/kapszula-gardrob-hogyan-valasz-evekig-hordhato-ruhakat/>; Hozzáférés: 2020.05.13

Komposztálás a kiskertben, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/komposztalas-kiskertben>; Hozzáférés: 2020.05.08

Konyhakerti talajművelés – másképp;
<http://onellatas.hu/elelmiszeronellatas/talajmuveles/talajmuveles.html>; Megtekintés:
2020.05.08

Környezetbarát takarítás, <https://humusz.hu/blog/haztartas/kornyezetbarat-takaritas>;
Hozzáférés: 2020.05.15

Liquid vs. Bar Soap: Which is better?, <https://oliverthom.com.au/blogs/looks/liquid-vs-bar-soap-which-is-better>, Megtekintés 2020.05.11

Miért fontos szezonálisan étkezni? <https://julka.hu/blog/miert-egyel-szezonalis-elelmiszert/>, Hozzáférés: 2020.05.13

Minek gyűjtssem szelektíven a szemetet, ha utána úgyis összeöntik?
<https://humusz.hu/faq/minek-gyujtsem-szelektiven-szemetet-ha-utana-ugyis-osszeontik>,
Megtekintés: 2020.05.10

Mosható pelenka pro és kontra, <https://www.zoldbolt.hu/magazin/moshato-pelenka-pro-es-kontra>, Megtekintés: 2020.05.10

Műanyagmentes július túl drasztikus? Így kezdj neki,
<https://zoldneklennijo.hu/muanyagmentes-julius/>, Hozzáférés: 2020.05.13

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, 2007,
http://www.nefmi.gov.hu/letolt/felsoo/fejlesztes/4_3_1_nemz_fenntfejl_strat_080402.pdf (Megtekintés: 2020.05.10)

Növénytársítások, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/novenytarsitasok>; Hozzáférés: 2020.05.08

Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future <http://www.ask-force.org/web/Sustainability/Brundtland-Our-Common-Future-1987-2008.pdf>; Megtekintés: 2020.05.08

Safe soap, https://www.nytimes.com/2007/07/10/science/10qna.html?_r=0%C2%A0,
Megtekintés: 2020.05.11

SecondHandSeptember 2019, <https://oxfamapps.org/secondhandseptember/>,
Megtekintés: 2020.05.11

Szabaduljunk meg a műanyagoktól legalább egy hónapra: jön a műanyagmentes július, 2019,
<https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szabaduljunk-meg-a-muanyagoktol-legalabb-egy-honapra-jon-a-muanyagmentes-julius/>, Megtekintés: 2020.05.08

Szatyorkölcsönzők a környezettudatosság új hírnökei Telkiben,
<https://sokszinuvidek.24.hu/eletmod/2019/10/16/szatyorkolcsonzo-szatyorpont-kornyezztudatos-kezdemenyezés-telki/>; Megtekintés: 2020.05.12

Szűtyő Challenge, <https://sokszinuvidek.24.hu/eletmod/2020/02/19/szutyochallenge-kihivas-szutyopont-kornyezztudatosag-oko/>, Megtekintés: 2020.05.10

Talajtakarás előnyei, <http://okogazd.kertk.szie.hu/biokert/alapelvek-gyakorlatban/talajtakaras-mulcsozas>; Hozzáférés: 2020.05.08

Termékteszt mosható intimbetétek, 2016, <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/termekteszt-moshato-intimbetetek>, Megtekintés: 2020.05.10

Tudatos Vásárlók Egyesülete által fenntartott <https://tudatosvasarlo.hu> honlap,
Megtekintés: 2020.05.01

WWF csökkent a magyar lakosság érdeklődése a fenntarthatóság iránt
<http://www.alternativenergia.hu/wwf-csokkent-a-magyar-lakossag-erdeklodese-a-fenntarthatosag-irant/77911>; Megtekintés: 2020.05.08

Zero waste home, <https://zerowastehome.com>, Megtekintés: 2020.05.08

9 Felhasznált jogszabályok jegyzéke:

A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200185.tv>, Megtekintés: 2020.05.11

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>, Megtekintés: 2020.05.11

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>, Megtekintés: 2020.05.11

10 Ábrák jegyzéke:

1. ábra A fenntartható fejlődési célok és az Agenda 2030 keretrendszer,.....	4
2. ábra: A kitöltők településtípus szerinti %-os megoszlása, saját szerkesztés (Forrás: saját szerkesztés)	28
3. ábra Udvarral, kertkapcsolattal rendelkezők aránya (Forrás: saját szerkesztés)	29
4. ábra: Kitöltők megoszlása komposztálási szokásaik alapján (Forrás: saját szerkesztés).....	30
5. ábra A szelektív hulladékgyűjtők megoszlásának aránya (Forrás: saját szerkesztés).....	31
6. ábra: Csomagolásmenetség fontosságának megoszlása (Forrás: saját szerkesztés).....	31
7. ábra: Használ-e a vásárlásához táskát, szűtyöt, dobozt? (Forrás: saját szerkesztés).....	32
8. ábra: Locsolás megoszlása a felhasznált víz alapján (Forrás: saját szerkesztés).....	33
9. ábra: A kitöltők megoszlása étterembe járási gyakoriság alapján (Forrás: saját szerkesztés).....	34
10. ábra: A kitöltők megoszlása ruahvásárlási szokásaik alapján (Forrás: saját szerkesztés).....	34

11 Melléklet:

11.1 Felhasznált kérdőív

Kérdőív Fabiné Borbás Anikó szakdolgozatához

Kedves Kötőtő!

Fabiné Borbás Anikó vagyok, a Budapesti Gazdasági Egyetem, gazdálkodás és menedzsment szakos végzős hallgatója, és egy önkéntes, teljesen anonim, néhány perc alatt kitölthető (nagy rész feleletválasztós, illetve jelölőnégyzetes) fenntarthatóság témával kapcsolatos kérdőív kitöltésében kérem a segítségét!

A kérdőív kitöltésével szakdolgozatom elkészítéséhez járul hozzá, melyet ezúton is köszönök szépen!

A kérdőívre adott válaszait csak a szakdolgozatomban kívánom felhasználni, összevont formában.

Amennyiben a nem kötelező válaszokat igénylő kérdésekre is válaszol, úgy azok közül esetleg példát idézek majd dolgozatomban.

#fenntarthatóság #fenntarthatófejlesztés #környezetvédelem

*Kötelező

Általános kérdések

Kérem válasszon a megadott lehetőségek közül egyet (amely Önre illik, vagy legjobban illik)

1. Az Ön neme? *

Soranként csak egy oválit jelöljön be.

- férfi
 nő

2. Az Ön életkora? *

Soranként csak egy oválit jelöljön be.

- ... - 20 év
 21-30 év közötti
 31-40 év közötti
 41-50 év közötti
 51-60 év közötti
 61 év feletti

3. Az Ön lakóhelye megye szerint (amennyiben Magyarországon él, amennyiben nem kérem a Nem Magyarországot jelölje)? *

Soranként csak egy oválit jelöljön be.

- Bács-Kiskun
 Baranya
 Békés
 Borsod-Abaúj-Zemplén
 Budapest
 Csongrád
 Fejér
 Győr-Moson-Sopron
 Hajdú-Bihar
 Heves
 Jász-Nagykun-Szolnok
 Komárom-Esztergom
 Nógrád
 Pest
 Somogy
 Szabolcs-Szatmár-Bereg
 Tolna
 Vas
 Veszprém
 Zala
 Nem Magyarország

4. Az Ön lakóhelye településtípus szerint? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- főváros
 város
 falu, község
 tanya

5. Melyik illik Önre az alábbiak közül? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- családi házban élek (udvarral, kerttel rendelkező)
 társasházban, sorházban élek (udvarral és kerttel nem rendelkező) Ugrás a(z) 7. kérdésre
 társasházban, sorházban élek (saját udvarral és/vagy kerttel rendelkező)
 társasházban, sorházban élek (közös udvarral és kerttel rendelkező) Ugrás a(z) 7. kérdésre
 lakásban (bármilyen lakásban, udvar, és kertkapcsolat nélkül) Ugrás a(z) 7. kérdésre
 lakásban (bármilyen lakásban, közös udvar és/vagy kertkapcsolattal) Ugrás a(z) 6. kérdésre
 lakásban (bármilyen lakásban, közös udvar és/vagy kertkapcsolat nélkül) Ugrás a(z) 7. kérdésre

Udvar/kert beosztása

6. Az Ön (saját/közös) udvarára / kertjére melyik a legjellemzőbb az alábbiak közül? *

Kérem a megadott lehetőségek közül maximum 3 lehetőséget jelöljön.

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Több, mint 75%-a füves udvarrész
 Van benne füves udvarrész is
 Több, mint 75%-a murvázott, térkövezett, betonozott rész
 Van benne murvázott, térkövezett, betonozott rész
 Több, mint 75%-a virágos-, díszert (virágok, díszbokrok, díszcserjék, sövények, haszonnövények nélkül)
 Van benne virágos-, díszkerti rész
 Több, mint 75%-a haszonkert (zöldségeknek, gyümölcsöknek, gyümölcsfáknak)
 Van benne haszonkert rész is

Fenntarthatóság téma, ismeretek forrása

7. Honnan kap / keres információt fenntarthatóság témában? *

Kérem az alábbi lehetőségek közül az Önre legjellemzőbb lehetőség közül válasszon legfeljebb 3-at

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- tanulmányaimból
 könyvekből
 újságokból, napilapokból, folyóiratokból
 ismerősöktől, barátoktól
 szüleimtől, nagyszüleimtől, dédszüleimtől
 tágabb családomtól
 internetről (weboldal, blog, vlog, youtube és egyéb videók, közösségi médiából, stb)

Egyéb:

Komposztál-e?

8. Komposztál-e Ön, vagy gyűjti-e a komposzt anyagot külön? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- igen, komposztálok
 összegyűjtöm a komposzt anyagot és odaadom valakinek, akinek van lehetősége komposztálni
 a növényi hulladékokat a háziállataimnak adom, ezért nem megy a kommunális hulladékba
 nem gyűjtöm a komposztanyagot külön, az is a kommunális hulladékba kerül

Ugrás a(z) 9. kérdésre

Szelektív hulladék gyűjtés

9. Szelektíven gyűjti-e Ön a szemetet? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- nem gyűjtöm szelektíven, mert nincs a lakóhelyemen sem a gyűjtősziget, sem házhozmenő rendszerű szelektív hulladék gyűjtés
 nem gyűjtöm szelektíven, mert túl nagy teher lenne a számomra
 nem gyűjtöm szelektíven, mert teljesen hulladékmentes háztartást vezetek
 szelektíven gyűjtöm a szemetet (amit csak lehet)

Tudatos vásárló/fogyasztó-e Ön?

10. Tudatos vásárlónak/fogyasztónak tartja-e Önmagát? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

Bevásárló lista

11. Ír-e Ön a bevásárlásához listát? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

Csomagolás mentes vásárlás

12. Fontosnak tartja-e Ön, hogy lehetősége szerint csomagolás mentesen vásároljon? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

13. Visz-e Ön magával bevásárló kosarat/táskát/szatyrot/hátizsákot, illetve szütyőt, fedeles dobozt (egyszer használatos nylon tasakok kiváltására)?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen (de csak kosár/táska/szatyor/hátizsák) minden alkalommal
 igen mindent a fentiek közül (amennyiben a tervezett vásárláshoz szükséges)
 nem viszek, hanem veszek egy nylon/papír bevásárló táskát amikor vásárok, illetve egyszer használatos nylonba pakolok mindent

Zöldség/gyümölcs vásárlási szokások

14. Hol szokott általában zöldséget, gyümölcsöt vásárolni? *

Kérem az alábbi lehetőségek közül válassza ki az Önre leginkább jellemző legfeljebb 3 lehetőséget

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- multiknál, hiperekben, boltláncoknál
 kisebb helyi, közeli boltokban, zöldségboltban
 piacon, vagy termelőnél
 bevásárló (szatyor) közösségnél
 amit lehet, saját magam termelek meg

Termel / termeszt-e Ön zöldségeket és / vagy gyümölcsöket?

15. Termel / termeszt-e otthon zöldségeket és/vagy gyümölcsöket saját magának, családjának? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen Ugrás a(z) 16. kérdésre
 nem Ugrás a(z) 21. kérdésre

Zöldség/gyümölcs termelés/termesztés, kertművelés

16. Milyen zöldségeket/gyümölcsöket termel/termeszt meg magának, családjának, illetve az éves felhasznált mennyiség hány százalékát (kb)? *

---

17. Felássa-e Ön a haszonkertjét évente? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

18. Használ-e Ön mulcsot részben vagy a teljes haszonkertjében (szalma, széna, fűnyesedék, ágdarálék, stb)? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

19. Locsol-e Ön a haszonkertjében? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

20. Milyen vizet használ Ön a locsoláshoz? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- csak összegyűjtött esővíz
 csak kútvíz
 csak vezetékes víz
 összegyűjtött esővíz, és kútvíz
 összegyűjtött esővíz és vezetékes víz
 kútvíz és vezetékes víz

Főzés

21. Szokott-e Ön otthon főzni? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen, naponta, vagy kétnaponta
 igen, de csak hétvégén
 igen, havonta kb kétszer
 igen, havonta kb. egyszer
 igen, de csk évente pár alkalommal
 soha nem szoktam

22. Kérem indokolja néhány mondatban az előző választát, amennyiben lehetősége van rá, miért igen, vagy miért nem?

Étterem, étel házhoz rendelés

23. Szokott-e Ön étterembe járni?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen, de csak nagyon ritka alkalmakkor (névnap, születésnap, évfordulók)
 igen, de csak üzleti találkozók esetén
 igen, havi rendszerességgel
 igen, kb. kétheti rendszerességgel
 igen, kb. heti rendszerességgel
 egyáltalán nem

24. Kérem amennyiben lehetősége van rá, indokolja fenti választát (miért igen, miért nem?)

---

25. Szokott-e Ön ételt hához/munkahelyre ételt rendelni? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nagyon ritka alkalmakkor (évi 3-4 alkalommal)
- ritkán (évi 6-8 alkalommal)
- kb. havonta egyszer
- kb. kéthetente egyszer
- kb. hetente egyszer
- munkahelyre minden munkanpon
- munkahelyre kb. hetente háromszor
- munkahelyre kb. hetente egyszer
- soha

Ruhvásárlási szokások

26. Mi jellemző leginkább az Ön ruhabeszerzési szokásaira?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- csak *új ruhát vásárolok
- ruhám negyedét használtan szerzem be
- ruhám felét körülbelül használtan szerzem be
- ruhám háromnegyedét használtan szerzem be
- csak *használt (felső) ruhát vásárolok üzletben

27. Kérem, amennyiben lehetősége van rá, indokolja az előző kérdésre adott választát. Milyen okból vásárol csak új vagy részben, illetve csak egyéjszben használt ruhát?

Takarítás

28. Szokott-e Ön takarítani otthon? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
- nem (más takarít a családból, vagy házvezetőm van) *Ugrás a(z) 31. kérdésre*

Takarítószer

29. Milyen takarítószeret használ Ön? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- nagyrészt vegyszer takarítószeret (Domestos, hypo, stb).
- nagyrészt környezetkímélő takarítószeret (mosószóda, szódadabikarbóna, citromsav, ecet, stb)

30. Kérem, amennyiben lehetősége van, röviden indokolja előző kérdésre a választát, miért döntött az egyik, vagy a másik mellett?

Szappankészítési eljárás, okok, és tapasztalatok

32. Kérem írja le, hogy milyen eljárással (hideg, meleg), illetve miből készítette / készíti a szappant? *

---

33. Kérem, írja le pár szóban, hogy miért készíti magának a szappant? *

---

34. Mi/Mik a tapasztalatai a saját szappanával kapcsolatban (minőség, előállítás bonyolultsága, költsége, fogadtatása a családjában, stb.)? *

Kapszulagardrób ismeretek

35. Hallotta-e már ön a kapszulagardrób kifejezést? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen *Ugrás a(z) 35. kérdésre*
 nem *Ugrás a(z) 38. kérdésre*

36. Tudja-e Ön, hogy mit jelent a kapszulagardrób? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen *Ugrás a(z) 37. kérdésre*
 nem *Ugrás a(z) 38. kérdésre*

Ismeretek, tapasztalatok a kapszulagardróból

37. Kérem írja le néhány mondatban, hogy mit tud a kapszulagardrób kifejezésről?

Mit jelent? Próbálta-e már? Ha igen, mi volt a tapasztalata?

Műanyag mentes július

38. Találkozott-e már a műanyag mentes július kampány kifejezéssel?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen *Ugrás a(z) 38. kérdésre*
 nem

39. Megvalósított-e bármilyen kihívást a műanyagmentes július jegyében? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- igen
 nem

Műanyagmentes július projektek

40. Kérem írja le, hogy milyen projektet/projektet valósított meg a műanyag mentes július jegyében? *
